

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Komparace vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a
Základní školy praktické v Rapšachu**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Mgr. Pavel Vácha

Autor:
Jana Kepková

15. srpna 2011

ABSTRAKT

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Komparace vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu. Rizikové chování není problémem pouze České republiky nebo Evropy, ale je to problém celosvětový. V jeho důsledku dochází k narušení normálního vývoje jedince v různých oblastech lidského života. Pokud k jeho rozvoji dochází již v nízkém věku, mohou být důsledky ještě závažnější a mohou ovlivnit celý nadcházející život jedince. Rizikové chování zasahuje jak do stránky biologické, tak do stránky psychologické a samozřejmě i do stránky sociální. I přesto v dnešní době věková hranice, kdy se jedinec do rizikového chování zapojuje, klesá.

Data pro tuto práci byla zajišťována na podkladě kvantitativního výzkumu, metodou dotazování, technikou anonymního dotazníku. Na jejich podkladě byly verifikovány či falzifikovány dříve stanovené hypotézy. Respondenti byli dotazováni ve škole za přítomnosti administrátora, ovšem s vyloučením pedagogů či jiných obdobných jim blízkým autorit, které by mohly ovlivnit validitu sbíraných dat.

Práce zahrnuje část teoretickou, která blíže popisuje vybrané druhy rizikového chování, statistické zhodnocení jejich výskytu a také charakteristiku období života, ve kterém se respondenti právě nacházejí. V praktické části jsou vytyčené cíle, je zde popsán průběh vlastního výzkumu a také diskutování s autory, z nichž jsem čerpala.

Cílem výzkumu bylo zmapování výskytu vybraných druhů rizikového chování u žáků druhého stupně Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu a následně získaná data vzájemně komparovat.

Z výzkumu je patrné, že určitý druh rizikového chování je více typický pro chlapce a jiný pro dívky, stejně tak některé jevy se ve větší míře vyskytují na Základní škole a jiné zase na Základní škole praktické. Není ovšem výjimkou, že některé jevy se vyskytují téměř ve srovnatelném zastoupení u všech dotazovaných respondentů.

Výsledky práce je možné využít v praxi pro potřeby dalších výzkumů, pro výuku, realizaci efektivnějších programů primární prevence, pro potřeby školních metodiků prevence, tvorbu Minimálních preventivních programů aj.

ABSTRACT

For my bachelor thesis I chose the topic “The Comparison of Selected Risk Behaviour of Elementary School Pupils in the Elementary School and Elementary Practical School in Rapšach”. Risk behaviour is not a problem of the Czech Republic or Europe only, but it is a global problem. As its result, there are disruptions of the normal development of individuals in various areas of human life. If risk behaviour develops at an early age, its consequences may be even more serious and they may affect the individual’s upcoming life. Risk behaviour affects both the biological and psychological sides as well as the social side. In spite of that, the age at which an individual engages in risky behaviour decreases.

Data for this work was collected on the basis of quantitative research, the method of questioning and the technique of an anonymous questionnaire. On the basis of the data, previously established hypotheses were verified or falsified. The respondents were interviewed in the presence of an administrator at school, but with the exclusion of their teachers or other similar authorities close to them who could affect the validity of the collected data.

The thesis includes a theoretical part, which further describes the selected types of risk behaviour, the statistical evaluation of their occurrence and also the characteristics of the period of life, in which the respondents are. The practical part sets the objectives, it describes the course of the actual research and also discusses with the authors from which I drew.

The objective of the research was to map the occurrence of selected types of risk behaviour among the pupils in the second half of their education at the Elementary School and Elementary Practical School in Rapšach and then to compare the obtained data with each other.

The research shows that a certain type of risk behaviour is more typical for boys and another for girls, as well as some phenomena are increasingly encountered in the Elementary School and others at the Elementary Practical School. It is, however, not

exceptional that certain phenomena occur in almost comparable representation in all of the respondents.

The results of the thesis can be used in practice for the needs of additional research, education, implementing more effective programmes of primary prevention, for school prevention needs, and for the creation of minimum prevention programmes, etc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Komparace vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit poděkování především vedoucímu práce Mgr. Pavlovi Váchovi za užitečné rady, připomínky a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat i řediteli Základní školy v Rapšachu a ředitelce Základní školy praktické v Rapšachu za jejich ochotu a spolupráci při realizaci výzkumu.

.....

Podpis studenta

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 SOUČASNÝ STAV.....	10
<i>1.1 Charakteristika období dospívání.....</i>	<i>10</i>
<i>1.2 Rizikové chování.....</i>	<i>10</i>
<i>1.3 Sexuální chování dospívajících.....</i>	<i>13</i>
<i>1.4 Šikana.....</i>	<i>14</i>
<i>1.5 Patologické hráčství.....</i>	<i>15</i>
<i>1.6 Závislost na mobilních telefonech.....</i>	<i>16</i>
<i>1.7 Závislost na počítači a internetu.....</i>	<i>17</i>
<i>1.8 Drogové závislosti.....</i>	<i>18</i>
<i>1.8.1 Alkohol.....</i>	<i>22</i>
<i>1.8.2 Tabák.....</i>	<i>23</i>
<i>1.8.3 Kanabinoidy.....</i>	<i>23</i>
<i>1.8.4 Halucinogeny.....</i>	<i>24</i>
<i>1.8.5 Stimulancia.....</i>	<i>24</i>
<i>1.8.6 Opioidy a opiáty.....</i>	<i>25</i>
<i>1.8.7 Taneční drogy.....</i>	<i>26</i>
<i>1.8.8 Těkavé látky.....</i>	<i>27</i>
<i>1.8.9 Léky vyvolávající závislost.....</i>	<i>27</i>
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY.....	28
<i>2.1 Cíl práce.....</i>	<i>28</i>
<i>2.2 Hypotézy.....</i>	<i>28</i>
3 METODIKA.....	39
<i>3.1 Použité metody a techniky sběru dat.....</i>	<i>39</i>
<i>3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....</i>	<i>39</i>
4 VÝSLEDKY.....	31
5 DISKUZE.....	56
6 ZÁVĚR.....	64

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
8 KLÍČOVÁ SLOVA	72
9 PŘÍLOHY	73

ÚVOD

Název mé bakalářské práce zní „Komparace vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu“. K rozhodnutí, že budu výzkum provádět právě na školách v Rapšachu, mě vedlo hned několik důvodů. Hlavním důvodem ovšem bylo to, že jsem byla ze strany škol oslovena za účelem provedení evaluace rizikového chování v daných školských zařízeních a to pro potřeby dalšího primárně preventivního působení.

Podle výzkumů je Jihočeský kraj např. v oblasti užívání drog považován za poměrně příznivý, ovšem z dalších výzkumů vyplývá, že konkrétně příhraniční oblasti, kde Rapšach leží, jsou považovány za vysoce rizikové. Vzhledem k tomu, že má kromě geografických charakteristik úzkou souvislost i např. se socializačními vlivy, ekonomickou situací rodiny, sociokulturním znevýhodněním rodiny, strukturou rodiny či studijními výsledky, přišlo mi vhodné situaci na Základní škole srovnat se situací na Základní škole praktické, kde se právě mnohé z těchto faktorů významně odlišují.

Druhý stupeň obou základních škol jsem zvolila proto, že právě v tomto období, období dospívání, dochází k největší expanzi zapojování se do rizikového chování. Důvodů k tomuto může být hned několik. Jedinec v této době prochází rychlým vývojem, vytváří si svůj hodnotový žebříček, pomalu se odprošťuje od rodiny a naopak tráví mnoho času s partou vrstevníků, vytváří si svou vlastní identitu apod. Toto období je pro něj plné rozporů mezi tím co je a tím co chce být. Jako únik z tohoto permanentního napětí mu může snadno posloužit mnohé z forem rizikového chování. Jeho nebezpečnost si ovšem dospívající často vůbec neuvědomují nebo na to nekladou žádný důraz. Jelikož je forem rizikového chování mnoho a má práce by všechny nemohla svým rozsahem obsáhnout, rozhodla jsem se, že vyberu pouze některé nejčastější a nejvýznamnější z nich.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 *Charakteristika období dospívání*

Jako dospívání je chápáno životní období ohraničené na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání a urychlením růstu a na straně druhé dovršením pohlavní zralosti. V tuto dobu každý jedinec prochází výraznými psychickými a fyzickými změnami, se kterými se vypořádává individuálně (21).

Období dospívání je charakterizováno následujícími třemi rozpory, které se odrážejí na potenciálním vzniku a vývoji rizikového chování. Jedná se o rozpor mezi fyzickou a psychickou zralostí, rozpor mezi rolemi a statusem a rozpor mezi hodnotami mladé a staré generace (16).

1.2 *Rizikové chování*

Pod pojmem rizikové chování rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost (25).

V oblasti rizikového chování tedy mluvíme o „nové nemoci mládeže“, která je charakteristická rychlým nárůstem dospívajících, kteří se chovají rizikově a jeho výskyt se zároveň posunuje do nižšího věku. Následky rizikového chování se též ve značné míře podílejí na úmrtnosti dospívajících (12).

Nejpoužívanější způsobem klasifikace rizikového chování je klasifikace podle stupně společenské závažnosti na chování disociální, asociální a antisociální (33).

Rizikové chování může být dále klasifikováno jako internalizované a externalizované. Internalizované problémy se vztahují k nadměrné kontrole svého chování, externalizované problémy se naopak týkají nedostatečné kontroly chování a

chování zaměřené „směrem ven“. Je zřejmé, že veřejnost je na toto externalizované chování více citlivá **(1)**.

Determinanty rizikového chování

R. a S. Jassorovi navrhli model vztahů mezi problémovým chováním a jeho determinantami. Ten zahrnuje čtyři bloky vzájemně souvisejících faktorů, které ovlivňují chování.

- demografické charakteristiky a charakteristika sociální struktury
- socializační vlivy
- vnímané charakteristiky prostředí
- osobnostní charakteristiky adolescentů **(22)**

Pro účinnost práce při řešení rizikového chování je nezbytná znalost příčin, které vedou k jeho vzniku a rozvoji. To následně přímo souvisí s výběrem a účinností použitých metod a postupů pro prevenci, působení a intervenci těchto osob **(10)**.

Míra zapojení do rizikového chování je dle výzkumů v úzké souvislosti s nízkým vzděláním rodičů. To samé platí i pro děti pocházející z neúplných či reorganizovaných rodin. Dalším z výrazných faktorů prevalence rizikového chování je ekonomická situace rodiny a jiné sociokulturní znevýhodnění **(5)**.

Sociokulturně znevýhodněné prostředí je prostředí, do kterého je dítě socializováno a enkulturováno a které negativním způsobem ovlivňuje jeho vývoj. Většinou jde o rodiny s nižšími příjmy, nižší úroveň vzdělání a kvalifikací jejich členů, více ohrožené nezaměstnaností a sociálněpatologickými jevy, s nižším sociálním statusem a nižší kvalitou života. Zvládnutí sociokulturního znevýhodnění ve škole závisí nejen na rodině, z níž dítě pochází, ale i na věku a pohlaví. S touto adaptací mají všeobecně větší problémy chlapci **(2)**.

Dle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání § 16, odst. 1, patří děti se sociálním znevýhodněním mezi

děti se „speciálními vzdělávacími potřebami“. § 16, odst. 5 stanovuje, že takovéto děti mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem (43).

Prevence rizikového chování

Za prevenci rizikového chování považujeme jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí, směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky (25).

Cílem prevence rizikového chování není pouze preventivní působení na děti a mládež, ale rovněž na jejich rodiče, pedagogy, veřejnost a jiné specifické skupiny (20).

Primární prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s rizikovými projevy chování, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření. Prevence sekundární znamená předcházení rozvoji a přetrvávání rizikového chování. Za prevenci terciární lze považovat především resocializaci či sociální rehabilitaci (26).

Za specifickou prevencí rizikového chování považujeme takové aktivity, které jsou úzce zaměřeny na některou z konkrétních forem rizikového chování. Nespecifickou prevencí rozumíme veškeré činnosti zaměřené na harmonický vývoj osobnosti. Ta může být realizována jako prevence všeobecná, selektivní a indikovaná (25).

- všeobecná - zaměřena na všeobecnou populaci, u které se nejvíce projevují známky rizikového chování
- selektivní - zaměřena na tu část populace, u které jsou přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj rizikového chování
- indikovaná - zaměřena na ty, kteří jsou vystaveni výraznému působení rizikových faktorů nebo u kterých se rizikové chování již vyskytlo (25)

1.3 Sexuální chování dospívajících

WHO definuje sexuální zdraví jako souhrn tělesných, citových, rozumových a společenských stránek člověka, které obohacují osobnost, zlepšují její vztahy k lidem a rozvíjejí schopnost lásky (36).

Sexualita je již od narození součástí každého jedince a výrazně ovlivňuje jeho osobnost. Sex má dvě hlavní funkce, funkci rozmnožovací a funkci dosahování příjemných pocitů. Když se však k sexu přistupuje bez dostatečných znalostí a nezodpovědně, může mít za následek nechtěné otěhotnění či nákazu některou sexuálně přenosnou chorobou (40).

Není pochyb o tom, že sexuální aktivita v jakékoli formě nezačíná až v období dospívání, ale už dávno předtím. V dospívání ovšem rychle narůstá frekvence aktivit a jejich diferenciací. Časně zahájení sexuálního života souvisí s kouřením, s abúzem alkoholu, s účastí dospívajících v rizikových aktivitách a stává se součástí určitého životního stylu (21).

Za rizikové sexuální chování se považuje takové chování, které zvyšuje nebezpečí přenosu pohlavně přenosných chorob nebo může způsobit nechtěné otěhotnění. Tímto se rozumí především sex s partnerem trpícím pohlavně přenosnou chorobou, sex s partnerem, kterého dostatečně neznáme, sexuální promiskuita, anální sex bez náležité ochrany atd. (40).

Rizikové sexuální chování dospívajících spočívá především v předčasném zahájení sexuálního života a s možnými následky takového chování pro jejich budoucnost. Klíčovou roli v přístupu k životu, lásce a sexu hrají především rodiče, jejich postoje, jejich vzor, vnímavost a citlivost, čas, který dítěti věnovali a hlavně jeho kvalita. Velký význam má ovšem taky vliv společenského prostředí a hlavně médií (31).

O sexuální aktivitě dospívajících sice existují četné studie, jejich spolehlivost je ovšem pochybná. U otázek z takto intimní sféry musíme předpokládat jisté zkreslení odpovědí odpovídající spíše sociálnímu očekávání než skutečnému stavu (21).

Již kolem dvaceti let má většina dospívajících zkušenost s pohlavním stykem, ovšem většinou jde jen o jednorázové či výjimečné události. Jen nízký počet mladistvých má v tomto věku četnější či pravidelný pohlavní styk (21).

V dotazníku HBSC 2006 uvedlo 18% dívek a 17% 15letých chlapců, že již mělo pohlavní styk (4).

1.4 Šikana

Šikana znamená ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Jako přímou šikanu označujeme násilí všeho druhu, braní věcí, slovní napadení či zotročování. Šikana nepřímá spočívá v sociální izolaci žáka. Mezi nejběžnější motivy k šikaně patří bavení kolektivu, předvádění se chlapců před dívkami, pocit uspokojení z týrání, pocit moci a nadřazenosti či přímý zisk z tohoto jednání. Nejběžnější je tzv. vnitrotřídní šikana odehrávající se mezi spolužáky jedné třídy (32).

S rozvojem informačních technologií došlo k rozvoji nového druhu šikany, ke kyberšikaně. Ta spočívá v šikanování prostřednictvím mobilních telefonů, internetu a jiných moderních technologií. Často předchází reálnému šikanování nebo ho doplňuje. Spočívá v tom, že se na internet umisťují o oběti pomluvy, choulostivé informace, obrázky či videa, které často mohou oběť zranit více než jakýkoli fyzický útok (3).

Šikana ve školách existovala vždycky a mnozí ji považují za zcela přirozenou součást života. Fakt, že šikanování již vedlo k mnoha sebevraždám, násilným útokům a vraždám, by ovšem společnost měla brát jako výstražný signál. Šikana je totiž příznak dysfunkčního školského systému (9).

Typickými vlastnostmi pro agresora šikany jsou dominance, tělesná zdatnost, rváčství, slabší školní prospěch, porušování pravidel, neoblíbenost, krutost, zlomyslnost, absence svědomí a empatie a často „hrubost“ v mimice. Pro oběť je naopak charakteristická tělesná slabost, submisivita, nápadné vnější znaky, rasová odlišnost, sobeckost, provokace, oslabení nemocí, sociálně slabá rodina a „šplhounství“ (18).

Fieldová tvrdí, že šikana se vyskytuje v jakékoli škole. V bohaté či chudé, soukromé či státní, chlapecké, dívčí či smíšené, malé či velké, tradiční či konzervativní, docházkové či internátní (9).

Avšak studie tohoto jednání ukazují, že chlapci častěji využívají šikanu přímou a dívky naopak šikanu nepřímou. Dále se zjistilo, že dívky jsou častěji šikanovány od chlapců a chlapci v naprosté většině též od chlapců. Obětí i agresorů šikany ubývá s věkem. Také se potvrdilo, že na výskyt šikany nemá vliv velikost školy ani velikost třídy. Nejméně šikany se ovšem objevuje na výběrových školách a naopak nejvíce v základních školách praktických (32).

Miovský uvádí, že psychické útoky jsou až 7x častější než útoky fyzické. Z 59% šikanují chlapci, ve 43% šikanuje jednotlivec a ve 25% dvojice. 48% žáků bylo svědky ubližování spolužákovi. Pouhých 58% z nich na to upozornilo některého z učitelů a jen 42% z těchto se dočkalo následného řešení situace. Obětem šikany se nejvíce dostává pomoc od kamarádů (68%) a z malé části od učitelů (18%) (25).

Kadlecová dále uvádí, že šikanované dítě se nejčastěji svěřuje rodičům (20,9%) anebo nikomu (17,9%). Děti dále uváděly typické vlastnosti obětí šikany ze svého okolí. Jako typickou oběť uvedly dítě menší a slabší než agresor (9,9%), dále nového žáka (9,7%) a dítě s odlišným vzhledem (7,6%). Jako hlavní důvod šikany uváděly bezdůvodné šikanování (15,4%) a dále touhu po penězích či svačině (9,3%). Na otázku jak tato situace dopadla, odpovědělo 56,1% tak, že se vše nakonec vyřešilo a 10,6% odpovědělo, že šikanování stále pokračuje. 8% obětí muselo z tohoto důvodu změnit školu a 6,7% obětí se pokusilo o sebevraždu (14).

1.5 Patologické hráčství

Patologické hráčství (gambling) je podle MKN-10 řazeno mezi návykové a impulzivní poruchy, ne mezi závislosti. Spočívá v často opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě subjektu na újmu hodnot materiálních, rodinných a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání (35).

WHO vymezuje termín patologické hráčství několika následujícími charakteristikami. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou minimálně dvě epizody hráčství. Tyto epizody nejsou pro jednotlivce výnosné, vyvolávají tíseň a narušují každodenní život, ale i přesto se opakují. Jedinec cítí silné puzení ke hře, které je těžké ovládnout, silou vůle není schopen hře odolat a je zaujat myšlenkami a představami hraní (27).

Na rozdíl od alkoholu a drog nedochází k primárnímu poškození např. zdraví, ale především k sekundárním následkům. Těmi jsou psychologické problémy, ztráta zaměstnání, ztráta rodiny, dluhy nebo i začátek kriminální kariéry. Mezi základní příčiny gamblingu mnoho autorů řadí především víru ve štěstí a šťastnou náhodu (34).

Průzkumy ukázaly, že v největší míře se jedná pouze o experimentování s výherními automaty. V Jihočeském kraji to uvedlo 31,9% dotazovaných žáků. Příležitostné hraní uvedlo 4% žáků. 0,7% uvedlo, že v dřívější době hrálo, ale v této době již ne. Průměrný věk prvních zkušeností s hracími automaty se zde pohybuje kolem 14,6 let (37).

1.6 Závislost na mobilních telefonech

V dnešní době se vedou rozsáhlé diskuze o existenci či neexistenci závislosti na mobilních telefonech a jiném virtuálním prostředí a o tom, zda se jedná o správný termín. Většina autorů používá termín závislost, přestože odporuje definici závislosti v jejích naplněních v bodech MKN - 10, jiní autoři řadí toto rizikové chování mezi obsedantně kompulzivní poruchy chování. Já se ve své práci budu držet názvosloví, které používá naprostá většina autorů, z nichž jsem vycházela, tedy termínu závislost.

Mobilní telefon v dnešní době vlastní téměř každý a jejich počet neustále stoupá. Mobilní telefon vlastní lidé všech generací a to stále od nižšího věku. Mezi hlavní výhody mobilního telefonu bezesporu patří snadná komunikace a neustálé spojení prakticky s kýmkoli. Málokdo si ovšem uvědomuje, že jeho používání má mnoho nežádoucích důsledků a nevýhod. Mezi ty patří především vysoké riziko vzniku

závislosti na mobilním telefonu. Ta postihuje zejména děti a dospívající a projevuje se při odepření možnosti telefon používat. Nemožnost používání telefonu se může projevovat bušením srdce, neklidem, pocitem sevření žaludku či změnami v chování (28).

Z průzkumů vyplývá, že dívky mohou být k tomuto jevu náchylnější než chlapci. Jedním z kritérií pro vznik rizikového chování je věk vlastnění prvního mobilního telefonu. Z výzkumů vyplývá, že většina dětí získala svůj první mobilní telefon ve věku 9,8 až 9,9 let. Primární prevence by měla přicházet dva až tři roky před vlastním možným zapojením dítěte do rizikového chování, tedy v 7-8 letech. Problémy při nuceném vypínání mobilního telefonu při výzkumu v Jihočeském kraji uvedlo 45% žáků, 40% žáků proto svůj telefon nikdy nevypínají. Pouze 13,6% žáků s tímto nemá žádné problémy. Dále Vácha zkoumal pocity respondentů při nemožnosti komunikace pomocí mobilního telefonu. Toto bylo zkoumáno otázkou škálového typu, kdy hodnota 1 značila naprostou subjektivní pohodu, až po hodnotu 5, která značila výraznou subjektivní nepohodu. Tato hodnota u chlapců činila 2,4 a u dívek 3,3. Průměrně tedy 2,8 (37).

1.7 Závislost na počítači a internetu

Komunikace v prostředí internetu umožňuje vytvoření si vysněné kybernetické identity, což je pro dospívajícího jedince velmi lákavé. Avšak v situaci, kdy se jedinci začínou rozplývat hranice mezi reálným a virtuálním světem, mohou nastat problémy (28).

Rizika spojená s nadměrným používáním počítače a internetu se mohou vyskytnout v několika oblastech života. První je oblast násilí a agresivity, které počítač může zprostředkovat bez jakýchkoli následků nebo dokonce i s pocitem úspěchu. Změna zájmů, hodnot a postojů, neschopnost sociální interakce a komunikace jsou dalšími vážnými následky. Jako nejzávažnější jsou ovšem změny v psychické, fyziologické a sociální oblasti dospívajícího jedince (27).

V oblasti fyzické je to především poškození a přetížení pohybového aparátu, kardiovaskulárního systému, očí atd. V oblasti psychické jde zejména o problémy způsobené přehlcením informacemi s následnou poruchou pozornosti a koncentrace. V oblasti sociální se snižuje schopnost sociální interakce v reálném prostředí (28).

Důvody propadnutí počítači mohou být různé. Jedinci je počítač vždy dostupným „společníkem“, dovoluje se mu chovat společensky nepřijatelným způsobem, zprostředkuje mu nadpřirozené schopnosti, soupeření s ostatními nebo neomezené experimentování v různých oblastech. Vzhledem k tomu, že na počítači vzniká psychická závislost, je velmi těžké definovat hranici mezi koníčkem a závislostí (37).

Z průzkumu společnosti Mediaresearch z roku 2009 vyplývá, že děti ve věkové skupině 10-15 let tráví na internetu v průměru 532 minut týdně, převážně doma. Připojení o víkendu tvoří velkou část tohoto času. 17% rodičů vůbec nekontroluje přístup svého dítěte k internetu a pouze 8% rodičů využívá programy pro omezení přístupu k nevhodným stránkám (3).

Z průzkumu uskutečněného v Jihočeském kraji je patrné, že 65,7% žáků má počítač doma a může ho bez omezení používat. Pouze 11,4% má přístup omezený a 20% má přístup buď ve škole či jinde. 68,6% využívá počítač k chatování (6,9 hod./týden), 54,6% ho používá k hraní online her (8,9 hod./týden) a 39,9% ke hraní instalovaných her (5,5 hod./týden). Erotické stránky takto sleduje 11,4% dětí (1,9 hod./týden), z čehož jsou většina chlapci. Přípravě materiálů do školy se věnuje 51,4% žáků v průměru 3,7 hod./týden (37).

1.8 Drogové závislosti

Definice pojmu droga

WHO v roce 1969 definovala pojem droga jako jakoukoli látku, která po vpravení do živého organismu pozmění jednu nebo více jeho funkcí (42).

Podle definice Jiřího Presla lze jako drogu pojmenovat jakoukoli přírodní nebo syntetickou látku mající dvě následující charakteristické vlastnosti.

- psychotropní efekt, tedy že jakkoli působí na psychiku
- závislostní potenciál, který je u každé drogy přítomný v jiné míře (17)

Drogová závislost

Mezinárodní klasifikace nemocí definuje pojem syndrom závislosti jako soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických fenoménů, který se vyvíjí po opakovaném užití látky a který typicky zahrnuje následující projevy. Pro diagnostikování závislosti je zapotřebí, aby byly přítomny minimálně tři z uvedených šesti kritérií a to v době posledních dvanácti měsíců.

- silná touha nebo pocit puzení užívat látku
- potíže v kontrole užívání látky
- somatický odvykací stav
- průkaz tolerance
- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané látky
- pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (35)

Drogovou závislost můžeme rozdělit na závislost psychickou, fyzickou a sociální. Psychická závislost je charakteristická nutkavou potřebou dalšího užití drogy (tzv. bažením). Fyzická závislost je vyšším stupněm závislosti, pro nějž jsou charakteristické abstinenci příznaky. K těm dochází při náhlém vysazení drogy a projevuje se opačnými účinky, než dané droze přísluší. Závislost sociální je označení pro puzení brát drogu v určité sociální situaci (29).

Faktory vzniku drogové závislosti

Vznik drogové závislosti bychom mohli definovat jako proces komplexních změn v somatické, psychické a sociální oblasti. Z obecného hlediska se na vzniku závislostního chování podílejí čtyři základní faktory. Jsou to faktory genetické, biologické, psychické a sociální (11).

Již o něco konkrétněji tyto podněcující faktory ve své publikaci definuje například Sochůrek. Ten poukazuje na typ, charakter a dostupnost drogy, na strukturu osobnosti, působení sociálního prostředí a na spouštějící faktor (34).

Nejběžnějšími motivačními faktory k užití drogy jsou uniknutí nudě, změna nálady, zvědavost, zlepšení sociální interakce, zařazení mezi vrstevníky, zlepšení smyslového prožitku a fyzické aktivity, stimulace kreativity, prozkoumání vlastního já či napomáhání náboženským rituálům (13).

Specifika působení drog u dětí a dospívajících

Užívání návykových látek v období dětství a dospívání má své zvláštnosti. Nízký věk uživatele se ve většině oblastí jeví jako znevýhodňující, nicméně z dlouhodobého hlediska se prognóza jeví příznivější než v dospělé populaci. Organismus se v této době ještě stále nachází v procesu zrání a vypořádání se se závislostí je jeho přirozeným sebezáchovným pudem. V období dospívání je velmi nebezpečný rychlejší průběh závislosti, nižší tolerance, větší riskování, zaostávání v psychosociálním a emočním vývoji, narušené vytváření sítí mozkových buněk, častá tendence zneužívat více drog najednou a recidivující chování (27).

Výzkumy v oblasti užívání drog

Podle výzkumu agentury ESPAD z roku 2007 byla zaznamenána stabilizace situace v oblasti zkušeností dospívajících s drogami. Průzkum opětovně potvrdil rozdíly v užívání drog mezi pohlavími. Chlapci uvádějí vyšší zkušenosti s nelegálními drogami

než dívky. Studie též hovoří o vyšší četnosti užívání drog u dětí a mládeže dosahujících zhoršených studijních výsledků. Při regionálním srovnání se projeví významné rozdíly mezi kraji ČR. Především příhraniční oblasti jsou považovány za rizikovější, ale konkrétně Jihočeský kraj je považován za kraj s poměrně příznivou situací v oblasti drog (5).

Nejvyšší prevalenci užívání alkoholu a tabáku uváděli dotazovaní z chudších rodin, zkušenosti s ostatními nelegálními drogami naopak dotazovaní z bohatých rodin (5).

Ze studie EMCDDA 2005 vyplývá, že užívání drog je stále více rozšířené mezi muži. Nárůst v rozsahu užívání drog mezi 15-16letými chlapci je doprovázen obdobným nárůstem mezi dívkami. Nárůst mezi chlapci se však objevuje dříve nebo je rychlejší. Tento rozdíl mezi pohlavími se ale postupně začíná snižovat. Výrazný rozdíl stále přetrvává pouze v četnějším užívání anabolik u mužů a sedativ a analgetik u žen (7).

Dle výzkumu Váchy je zřejmé, že nejčastějším důvodem k užití nějaké ilegální drogy je zvědavost (44%), následuje vlastní rozhodnutí (29%), prožívání krize (8%), nuda (7%), frajeřina (5%), rada kamaráda (4%) a nakonec vliv party (3%). Z jeho výzkumu dále vyplývá, že většina žáků užívá drogu pouze v nepravidelných intervalech (66%) a nebo drogu dříve užívalo, ale v této době již neužívá (15%). Denně ilegální drogu užívá pouze 5% žáků, několikrát týdně také 5%, jednou týdně 9% a několikrát měsíčně 3% dotazovaných žáků (38).

Dělení a charakteristika drog

- alkohol
- tabák
- konopné drogy - marihuana, hašiš, hašišový olej
- halucinogenní drogy - LSD, lysohlávky
- stimulancia - pervitin, kokain, crack
- opioidy a opiáty - heroin, braun, metadon, subutex

- taneční drogy - extáze
- těkavé látky
- léky vyvolávající závislost **(16)**

Drogy můžeme dále klasifikovat podle různých kritérií do mnoha skupin. Podle vzniku lze drogy dělit na přírodní, semisyntetické a syntetické. Podle typu působení a chemického složení drogy členíme na tlumivé látky, stimulancia a halucinogeny **(42)**.

Nejznámější a mediálně nejpoužívanější je ovšem dělení podle míry rizika. Jako „tvrdé“ drogy se označují látky s vyšší mírou rizika a jako „měkké“ drogy látky s menší mírou rizika **(17)**.

1.8.1 Alkohol

Alkohol, chemicky etylalkohol (též etanol) vzniká kvašením cukrů. Tato látka je pro všechny lidské orgány vysoce toxická. I přesto je ovšem alkohol rozšířený po celém světě. Spotřeba alkoholu v ČR se pohybuje kolem 10 litrů čistého alkoholu na jednoho obyvatele za rok. Nadměrně konzumuje alkohol asi 1/4 mužů a 1/10 žen **(17)**.

Obsah etylalkoholu v nápojích se liší podle jejich druhu. U piva je to přibližně od 2,5 do 6%, ve víně cca 10%, v portském víně 20% a v destilátech 40-55% i více **(23)**.

Dle výsledků studie HBSC 2006 požívání alkoholu v rozsahu minimálně jednou týdně uvedlo v populaci 11letých 4% dívek a 10% chlapců, ve skupině 13letých 12% dívek a 17% chlapců a ve skupině 15letých 27% dívek a 39% chlapců. Opilost uvedlo v populaci 11letých 1% dívek a 3% chlapců, ve skupině 13letých 10% dívek a 13% chlapců a ve skupině 15letých 30% dívek a 36% chlapců **(4)**.

Vácha uvádí, že s alkoholem má zkušenost až 97% žáků základních škol, s opilostí 72%. Zdrojem prvního podání alkoholu jsou u žáků nejčastěji rodiče (40%), dále kamarádi (33%), příbuzní (15%), sám žák (10%) nebo jiná osoba (3%).

Nejoblíbenějším alkoholem je pivo (32%), poté destiláty (25%), víno (24%) a nakonec likéry (8%) **(38)**.

1.8.2 *Tabák*

Tabák byl do Evropy dovezen až v roce 1492 a v dnešní době je stejně jako alkohol rozšířen po celém světě. V České republice kouří tabák přibližně 30% populace ve věku nad 15 let. V důsledku kouření ročně umírají asi 4 miliony lidí. Z tohoto pohledu patří tabák k drogám s nejvyšší mírou rizika **(17)**.

Velice diskutovaným tématem je v dnešní době tzv. pasivní kouření. Lze mu přičíst asi 1% celosvětové mortality, přičemž 61% z toho se týká dětské populace **(41)**.

Z české studie v rámci mezinárodního výzkumu vyplývá, že s kouřením cigaret má zkušenost téměř 70% žáků sedmých až devátých tříd základních škol. V současnosti kouří pravidelně 28% chlapců a 32% dívek. Věk prvního experimentu s tabákovými výrobky je v průměru 11,8 let, věk pravidelného kouření 13,3 let. Z hlediska frekvence kouření je 15% příležitostných kuřáků, 7% žáků denně vykouří méně jak 5 cigaret a 17% více jak 5 cigaret. 5% dotazovaných již nekouří. Dle studie, která se provádí od roku 1994, se do roku 2002 zvyšoval počet dětských kuřáků, v letech 2002 až 2006 ale počet dětských kuřáků klesl **(38)**.

1.8.3 *Kanabinoidy*

Kanabinoidy jsou přírodní drogy vyráběné nejčastěji z rostlin *Cannabis sativa* a *Cannabis indica* s obsahem psychotropního THC. Nejzneužívanějšími formami konopí jsou v České republice marihuana a hašiš. Její užívání je nejvíce charakteristické pro věkovou skupinu od 15 do 24 let **(24)**.

Konopné drogy v České republice představují po alkoholu a tabáku třetí nejrozšířenější drogu. Je to nejčastěji užívaná nelegální rekreační droga **(42)**.

Užití marihuany ve výzkumu na základních školách uvedlo 61% žáků ZŠ, první zkušenost s ní v průměru ve 14 letech. Užití hašiše uvedlo 11% žáků ZŠ, první zkušenost s ním také v průměru ve 14 letech (38).

Dle studie agentury ESPAD 2007 má s konopnými drogami zkušenost až 35,4% žáků ZŠ. Užívání této skupiny drog mezi dospívajícími je oproti jiným drogám stále ještě rostoucím fenoménem (5).

1.8.4 *Halucinogeny*

Halucinogeny (psychedelika, delirogeny, fantastika) jsou chemicky různorodá skupina látek, které způsobují deformaci vnímání a změnu myšlenkových procesů. Mezi nejznámější a nejužívanější halucinogeny patří LSD a houby s obsahem psylocybinu (19).

Lysohlávky se běžně vyskytují i na území České republiky, což je řadí mezi nejrozšířenější přírodní halucinogenní látky. Hrozí zde ovšem riziko intoxikace, protože množství účinné látky lze v jednotlivých dávkách velmi špatně odhadnout (15).

Zkušenost s LSD přiznává 6% žáků základních škol, poprvé ve věku 15,2 let. U přírodních drog je to již 9% s prvním užitím ve 14,2 letech (38).

Vývoj užívání LSD a jiných halucinogenů je podobný jako u ostatních drog. Nárůst jejich zneužívání probíhal až do roku 2003, od té doby jejich obliba klesá. Dle studie z roku 2007 přiznalo zkušenost s LSD 3,6% dotazovaných žáků (5).

1.8.5 *Stimulancia*

Stimulancia jsou látky s nefyziologickým budivým efektem na CNS. Tento účinek někdy může být tak silný, že pocit pozitivního nabuzení je nahrazen pocitem totálního chaosu v myšlení a psychotickými symptomy. Toto vedlo k anglickému označení „uppers“ či „speed“, v českém jazyce „jízda“ (8).

Stimulace organismu se uplatňuje nejen po stránce fyzické, ale i po stránce psychické. Z tohoto důvodu bývají často zneužívána jako doping při sportu či při učení na zkoušky. Několikahodinové nabuzení je poté kompenzováno značným útlumem. Vzestup celkové výkonnosti organismu je ovšem většinou doprovázen snížením jeho kvality (23).

Mezi nejběžněji zneužívaná stimulantia patří pervitin, kokain a crack. Pervitin v České republice představuje nejrozšířenější problémově zneužívanou drogu. Jeho konzumace je zajišťována tuzemskou výrobou. Drogy kokainového typu a jejich výroba jsou v České republice poměrně málo rozšířeny. Velkou roli zde hraje jeho cena a také přítomnost podobně působícího a výrazně levnějšího pervitinu. Díky jeho ceně je výsadou především vyšších vrstev obyvatelstva (42).

Zkušenosti žáků základních škol s kokainem a crackem nejsou známy. Užití pervitinu však přiznalo 4% dotazovaných žáků s průměrným věkem prvního užití 15,3 let (38).

Ze studie ESPAD 2007 je zřejmé, že stimulantia byla populární především v období kolem roku 1999. Od té doby dochází k postupnému poklesu jeho zneužívání. Zkušenost s těmito drogami v roce 2007 uvedlo 2,5% respondentů (5).

1.8.6 *Opioidy a opiáty*

Skupina těchto drog nese název podle zaschlé šťávy z nezralých makovic máku setého *Papaver somniferum* (opium). Z přírodních jsou nejvýznamnější alkaloidy morfin a kodein, ze syntetických látek heroin, metadon, buprenorfin a braun (10).

Opioidy jsou látky, které mají tlumivý efekt na CNS, hlavně na mozek. V lékařství se používají jako nejúčinnější léky proti bolesti a kašli. Opiáty jsou podskupinou opioidů, které mají podobnou strukturu jako morfin. Heroin byl syntetizován v roce 1874 a paradoxně byl dlouhou dobu považován za lék při závislosti na morfinu. Přelomovým rokem pro jeho rozšíření do České republiky byl rok 1994. Často se kombinuje s analgetiky, barbituráty nebo kokainem (15).

Heroin je obecně považován za nejnávykovější a zdravotně nejškodlivější drogu především v souvislosti s nejistým složením a koncentrací. Toto je potvrzeno obrovským počtem smrtelných předávkování (42).

Braun je tradiční český opioid. Dříve byl u nás nejužívanějším opioidem, avšak ve druhé polovině 90. let ho z drogové scény vytlačil populárnější heroin (17).

Prevalence užití heroinu a jiných opioidů je dle studií u žáků základních škol nulová (38).

Nejpopulárnější byl heroin a jiné opioidy do roku 1999. Od roku 2007 ovšem jeho užívání prodělalo obrovský propad. Dle studie ESPAD z roku 2007 uvedlo experiment s opiáty 1,5% žáků (5).

1.8.7 Taneční drogy

Takzvané taneční drogy tvoří skupinu syntetických látek, které jsou charakteristické užíváním v kontextu akcí s reprodukovanou hudbou. Látky této skupiny mohou vyvolat psychickou závislost, fyzická závislost se nevyskytuje. Hlavním představitelem této skupiny drog je extáze (17).

Extáze je poměrně rozšířenou drogou jak v Evropě, tak i v Asii či Americe. Je užívána především „rekreačně“, nikoli „problémově“. Užívání je spolu s alkoholem a marihuanou vázáno k nočnímu životu a k taneční scéně. Většinou se jedná o příslušníky vyšších středních vrstev. V souvislosti s užíváním extáze méně často dochází k vážnějším zdravotním a sociálním poškozením a ke kriminalitě (42)

Zkušenosti s extází uvádí 4% žáků základních škol. Věk prvního užití se pohybuje v průměru kolem 15 let (38).

Nejvýznamnějším pro zneužívání extáze bylo období před rokem 2003. Do roku 2007 ovšem její zneužívání také značně pokleslo. V roce 2007 přiznalo zkušenost s extází 3,7% dotazovaných žáků (5).

1.8.8 Těkavé látky

Mezi mladými lidmi je poměrně rozšířené zneužívání různých těkavých látek inhalací. Nejčastěji zneužívanými látkami jsou průmyslová rozpouštědla, benzín, oxid dusný či náplně do zapalovačů. Experimenty většinou probíhají ve skupinách a další užívání se obvykle postupně stává pravidelnou náplní společně tráveného času (8).

Užívání těkavých látek má v České republice dlouhou tradici. Vlna rozšíření se šířila na přelomu 60. a 70. let. Čichání je populární hlavně u marginalizovaných skupin, které s tím začínají již v nízkém věku a často čichají dlouhodobě. Úmrtí v souvislosti se špatnou dávkovatelností látky nejsou výjimkou (42).

S užíváním ředidel uvádí zkušenost pouze 1% dotazovaných žáků a zároveň uvádí věk prvního užití v průměru ve 14 letech (38).

Těkavé látky od roku 2003 také ztrácejí na své popularitě. 7,5% žáků v roce 2007 přiznalo osobní zkušenost s těmito látkami (5).

1.8.9 Léky vyvolávající závislost

Léky tvoří širokou skupinu látek. Závislost může vyvolat mnoho preparátů, které ovlivňují CNS, především mozek. Nejčastěji se jedná o léky snižující strach a napětí, vyvolávající pocit euforie, zvyšující fyzický a psychický výkon a léky vyvolávající změny smyslového vnímání. Mezi ty se řadí především celková anestetika, hypnotika a sedativa, antiepileptika, antiparkinsonika, centrální myorelaxancia, analgetika, psychostimulancia, anxiolytika aj. (19).

Ve studii prováděné mezi žáky základních škol se zneužívání léků objevilo v 5%. První zkušenosti žáci uvedli již ve 13,3 letech (38).

V dnešní době již zneužívání léků není tak časté jako v období kolem roku 1999, ovšem stále patří mezi nejběžněji zneužívané látky. Jako jediné značný nárůst zaznamenalo zneužívání anabolických steroidů (5).

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

Hlavní cíl:

Zmapovat výskyt vybraného rizikového chování u žáků 2. stupně Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu a získaná data zpracovat a vzájemně komparovat.

C1:

Zjištění četnosti výskytu vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu.

C2:

Vzájemná komparace vybraného rizikového chování žáků na obou školách.

2.2 Hypotézy

H 1:

Vybrané rizikové chování se ve větší míře vyskytuje u žáků Základní školy praktické v Rapšachu než u žáků Základní školy v Rapšachu.

H 2:

Zapojení do vybraného rizikového chování je častější u chlapců než u dívek v rámci vybraného vzorku.

H 3:

Žáci Základní školy praktické v Rapšachu se do rizikového chování zapojují dříve než žáci Základní školy v Rapšachu.

3 METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

V práci byl použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika anonymního dotazníku.

Kvantitativní výzkum předpokládá, že předmět zkoumání je měřitelný, tříditelný a uspořádatelný. Informace o nich získáváme v kvantifikovatelné formě a formálně porovnatelné podobě (30).

Základním úkolem kvantitativního výzkumu je zkoumání charakteristik jevů, rozsah jejich výskytu, zastoupení, frekvenci, intenzitu a následné zjišťování souvislostí mezi uvedenými charakteristikami na velkých souborech (39).

Dotazníkem chápeme soubor předem připravených otázek na příslušném formuláři. Je to velice efektivní technika, která umožňuje postihnout velký počet jedinců za krátký čas a při nízkých nákladech (6).

Použitý dotazník je tvořen 23 otázkami otevřenými, polouzavřenými, uzavřenými a otázkami škálového typu. První část dotazníku obsahuje otázky týkající se základních identifikačních údajů respondenta, následují otázky zaměřené na alkohol a tabákové výrobky, poté na problematiku nedrogových závislostí. Následuje soubor otázek týkajících se užívání drog. V závěru byli respondenti dotazováni na problematiku šikany a pohlavního života. Vlastní dotazník je uveden v příloze č.1.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Respondenty v dotazníkovém šetření byli žáci druhého stupně (6.-9. třída) Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu. Vzorek byl zvolen kvótním výběrem, kdy kvótou bylo pohlaví, typ studované školy a její stupeň. Vlastní šetření probíhalo od listopadu 2010 do března 2011.

Celkově byly dotazníky rozdány v 8 třídách. Dotazníkové šetření bylo na školách prováděno v předem domluveném termínu s ředitelem/ředitelkou školy. O této

skutečnosti byli informováni i třídní učitelé jednotlivých tříd. Do všech tříd jsem byla uvedena pedagogem, samotné šetření však probíhalo již bez jeho přítomnosti z důvodu zajištění větší míry anonymity a důvěry respondentů. Respondenti byli před rozdáním dotazníků informováni o výzkumu a byly jim poskytnuty potřebné instrukce pro správné vyplnění. Data byla vždy sbírána jedním administrátorem z důvodu minimalizace možných chyb způsobených rozdílnými administrátory.

Vlastnímu šetření předcházela předvýzkum, který byl proveden v návaznosti na cílový soubor u 22 respondentů. V průběhu předvýzkumu byly některé otázky upraveny pro lepší srozumitelnost či byly doplněny v návaznosti na četnost odpovědí.

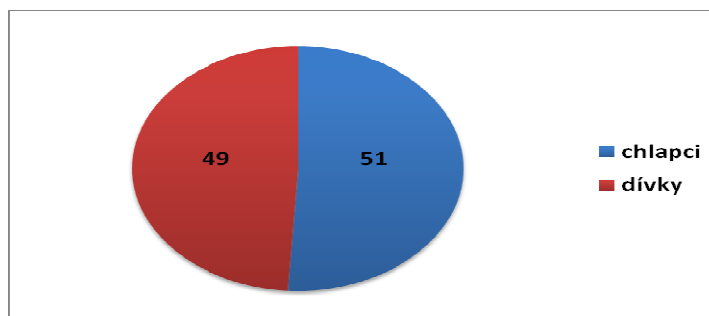
V rámci samotného výzkumu bylo celkem rozdáno 92 dotazníků, z nichž 92 vyplněných dotazníků bylo vráceno pro zpracování. Návratnost tedy činila 100%. Toto bylo zajištěno osobní účastí administrátora při sběru dat. Pro potřeby výzkumu mohlo být použito pouze 89 dotazníků, protože 3 dotazníky byly vyřazeny z důvodu nekompletního vyplnění, či uvedení zjevně nepravdivých údajů.

Data byla shromážděna do dvou výběrových souborů (Základní škola a Základní škola praktická) a byla mezi sebou vzájemně komparována za účelem verifikace či falzifikace předem stanovených hypotéz. Získané výsledky z obou škol byly vždy považovány za 100%, aby bylo možné provést jejich vzájemnou komparaci.

Zpracování výzkumu bylo provedeno prostřednictvím tabulkového editoru Microsoft Excel, kde byla data sumarizována do grafického znázornění. Zpracovaná data byla interpretována v průměrném výskytu nebo absolutní četnosti jevu v souboru, či procentním zastoupení jevu a průměru hodnot ve škálovém hodnocení.

4 VÝSLEDKY

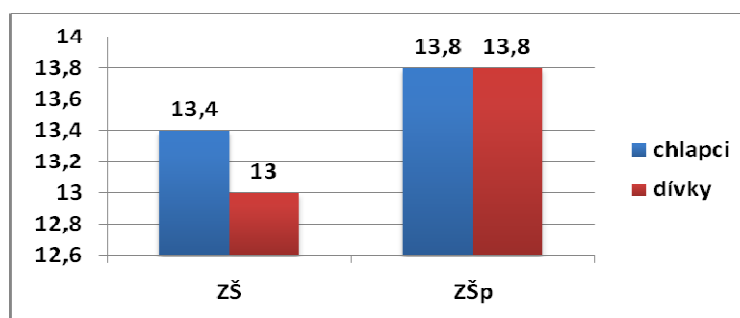
Graf 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1 znázorňuje rozložení respondentů dle pohlaví. Z celkového počtu dotazovaných respondentů je 51% chlapců a 49% dívek. Toto rozdělení koreluje se zastoupením pohlaví v obecné populaci odpovídající cílové populaci v České republice.

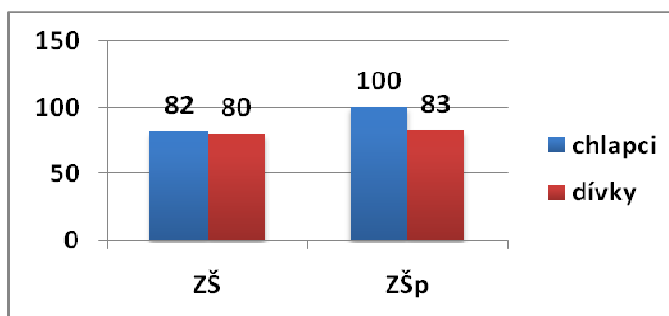
Graf 2: Věk dotázaných respondentů (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2 uvádí věkové rozložení respondentů. Průměrný věk dívek ze ZŠ činil 13 let, u chlapců to bylo 13,4 let. Průměrný věk žáků ZŠp byl stejný u dívek i u chlapců a činil 13,8 let. Rozdíl věku zde tedy činí 0,8 roku, což výzkum nijak výrazně neovlivňuje.

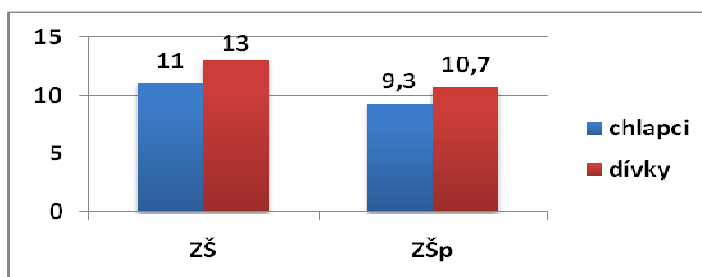
Graf 3: Zkušenost respondentů s alkoholem (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Prvním zkoumaným jevem bylo rizikové chování spojené s konzumací alkoholu. Tento graf tedy popisuje zkušenost respondentů s alkoholem podle pohlaví a typu studované školy. Nejvyšší zkušenost s konzumací alkoholu uvádějí chlapci ze ZŠp (100%) a poté dívky z téže školy (83%). Chlapci ze ZŠ uvádí zkušenost s alkoholem v 82%, dívky z téže školy mají zkušenost nejmenší, pouze 80%. Dívky (81,5%) mají tedy celkově zkušenost s alkoholem nižší, než chlapci (91%)

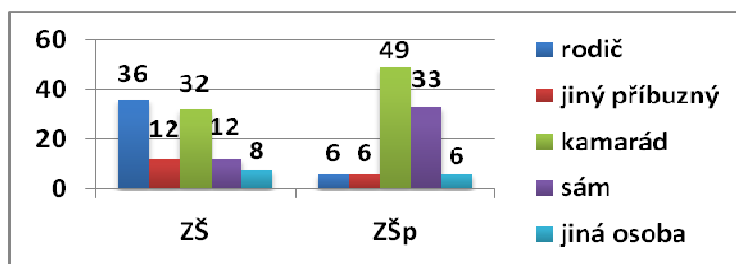
Graf 4: Věk první zkušenosti respondentů s alkoholem (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4 znázorňuje průměrný věk první zkušenosti respondentů s alkoholem. Zkušenost v nejnižším věku uvedli chlapci ze ZŠp a to v 9,3 letech a dívky z téže školy (10,7 let). V 11 letech alkohol v průměru poprvé ochutnali chlapci ze ZŠ. Nejpozději s alkoholem začínají experimentovat dívky ze ZŠ a to průměrně ve 13 letech. Rozdíl věku prvního požití alkoholu mezi oběma typy škol tedy činí v průměru 2 roky.

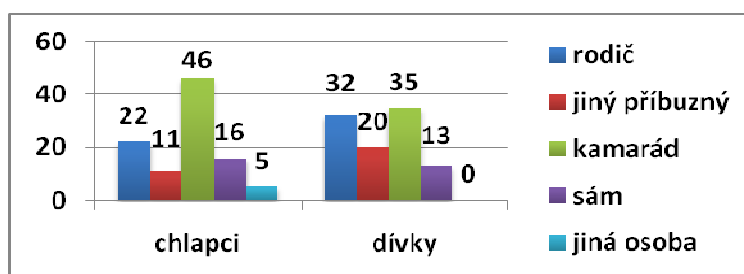
Graf 5: Zdroj prvního podání alkoholu dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 5 vyplývá, že nejběžnějším zdrojem prvního podání alkoholu na ZŠ je rodič (36%) a kamarád (32%). Na dalším místě se společně umístilo podání jiným příbuzným (12%) a dále odpověď, že si alkohol vzali sami (12%). 8% respondentů ze ZŠ uvedlo, že jim poprvé alkohol podala nějaká jiná osoba. 49% žáků ZŠp poprvé alkohol ochutnalo od kamaráda a dalších 33% si ho vezme sama. Rodič, příbuzný a jiná osoba získali u žáků ZŠp shodně 6%.

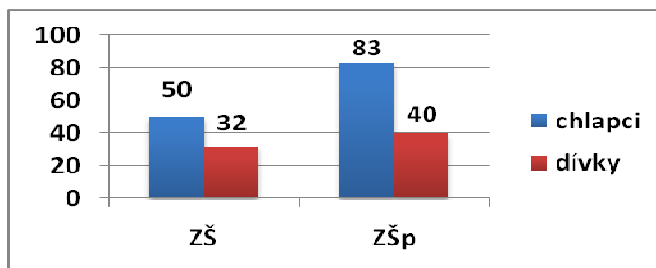
Graf 6: Zdroj prvního podání alkoholu dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6 znázorňuje totéž jako graf předcházející, ovšem z hlediska pohlaví respondentů. Chlapcům nejčastěji alkohol poprvé podal kamarád (46%), rodič (22%) nebo si ho vzali sami (16%). Variantu jiný příbuzný zvolilo pouze 11% chlapců a jinou osobu 5%. Od kamaráda též alkohol poprvé získalo 35% dívek, od rodiče 32% a od jiného příbuzného 20%. 13% dívek si alkohol poprvé vzalo samo. Jinou osobu nevedla žádná dívka.

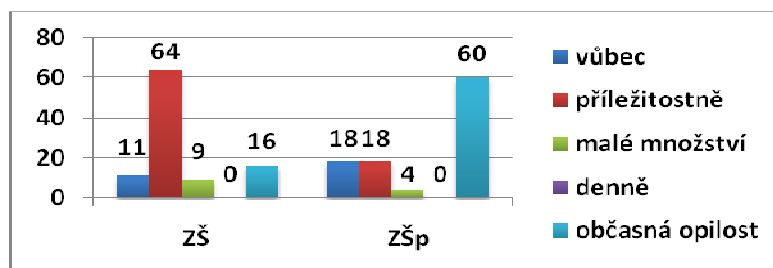
Graf 7: Subjektivně vnímaná opilost (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tohoto grafu vyplývá zkušenost respondentů s opilostí. Nejméně zkušeností s opilostí celkově uvádí dívky a to 32% na ZŠ a 40% na ZŠp. Chlapci ze ZŠ s tímto mají zkušenost pouze v 50% oproti chlapcům ze ZŠp, kde opilost uvádí až 83% žáků. Zkušenost žáků ZŠp s opilostí zde tedy jasně převyšuje zkušenost s tímtež žáků ZŠ.

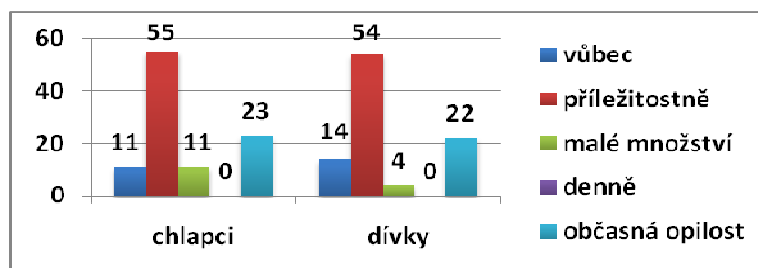
Graf 8: Frekvence pití alkoholu dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 8 lze vyčíst frekvenci konzumace alkoholu respondenty dle typu studované školy. Kromě denní konzumace alkoholu, kterou neuvedl ani jeden žák z obou typů škol, jsou rozdíly velmi výrazné. 64% žáků ZŠ uvedlo příležitostné pití alkoholu a 16% přiznalo občasnou opilost. Alkohol na ZŠ vůbec nepije pouhých 11%, 9% uvedlo pití v malém množství, např. v rámci stravování. Na ZŠp sice příležitostně pije alkohol pouhých 18%, ovšem občasnou opilost zde uvedlo celých 60% žáků, což je o 44% více než na ZŠ. Dalších 18% tvrdí, že alkohol nepijí vůbec a zbylá 4% žáků pijí alkohol v malém množství.

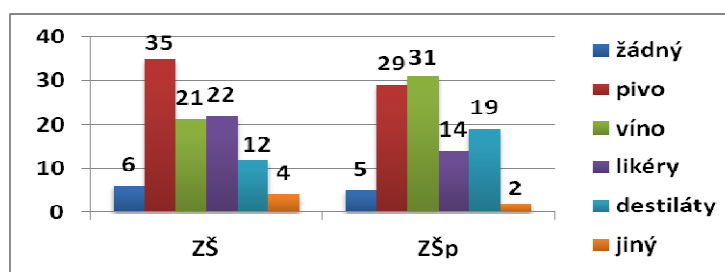
Graf 9: Frekvence pití alkoholu dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 9 nejsou patrné žádné větší rozdíly ve frekvenci konzumace alkoholu dle pohlaví, ale i tak se zde více zapojují chlapci. Alkohol denně nekonzumuje žádný z respondentů. Žáci nejčastěji konzumují alkohol pouze příležitostně, např. v rámci oslav (55% chlapců a 54% dívek). Pokudoli konzumaci alkoholu popírá 11% chlapců a 14% dívek. Oproti tomu přiznává občasnou opilost 23% chlapců a 22% dívek. V malém množství v rámci stravování pije alkohol 11% chlapců a 4% dívek.

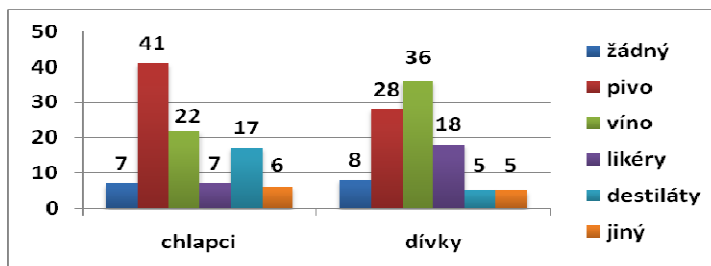
Graf 10: Preference konzumovaného alkoholu dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

To, jaký alkohol respondenti z obou škol pijí nejraději, znázorňuje graf 10. Žádný alkohol nechutná pouze 6% žáků ZŠ. Ti ostatní pijí nejraději pivo (35%), následně likéry (22%), víno (21%) a nejméně oblíbené jsou destiláty (12%). 4% žáků ZŠ konzumuje jiný alkohol, např. míchané nápoje. Žáci ZŠp naopak nejraději pijí víno (31%), poté až pivo (29%) a celých 19% má rádo destiláty. Likéry nejraději pije 14% žáků a jiný druh alkoholu 2%. Zbylým 5% nechutná alkohol žádný.

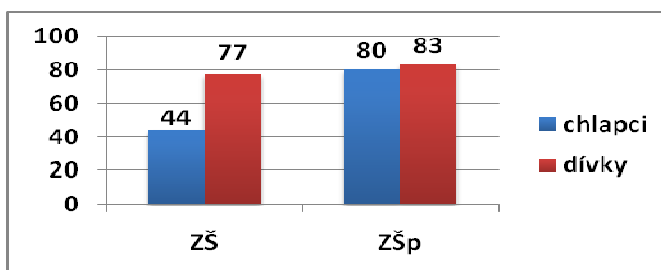
Graf 11: Preference konzumovaného alkoholu dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Preferovaný alkohol dle pohlaví popisuje graf 11. Vyplývá z něj, že celkově nejoblíbenějším alkoholem je pivo. To uvedlo 41% chlapců a 28% dívek. Jako druhé nejoblíbenější se ukázalo víno, které uvedlo 22% chlapců a 36% dívek. Chlapci dále rádi pijí destiláty (17%), likéry (7%), popřípadě nějaký jiný alkohol (6%). U dívek tvoří destiláty pouhých 5%, ovšem likéry 18% a jiný alkohol 5%. Jako jiný alkohol byly uváděny míchané nápoje. Jen 7% chlapců a 8% dívek uvedlo, že jim alkohol nechutná.

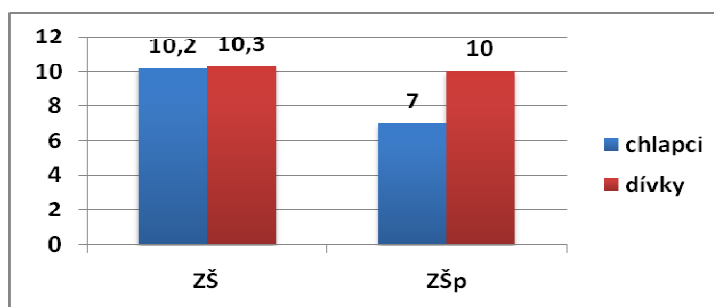
Graf 12: Kouření tabákových výrobků (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Druhým zkoumaným jevem bylo rizikové chování v oblasti kouření tabákových výrobků. Graf 12 tedy vyhodnocuje otázku, zda již respondenti někdy kouřili tabákové výrobky. Nejvíce kladných odpovědí se celkově dostalo od žáků ZŠp, a to 83% od dívek a 80% od chlapců. Dívky ze ZŠ mají s tabákovými výrobky zkušenost v 77% a chlapci z téže školy pouze v 44%. Z toho je zřejmý výrazný rozdíl mezi dívkami obou typů škol, oproti podobným hodnotám u chlapců z obou škol.

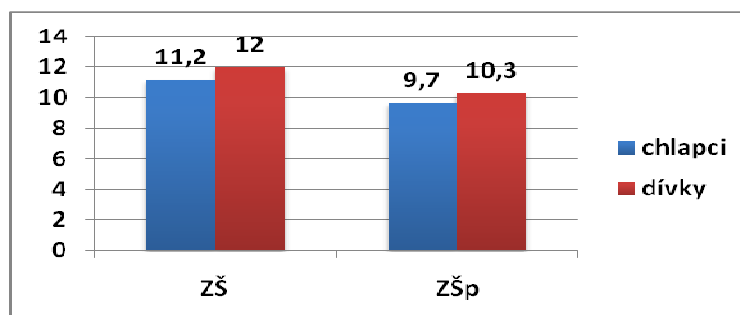
Graf 13: Věk první zkušenosti s tabákovými výrobky (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tohoto grafu vyplývá věk prvního experimentu s tabákovými výrobky. Nejnižší věk prvního kouření uvádějí chlapci ze ZŠp (7 let) a následně dívky ze ZŠp (10 let). Na ZŠ začínají žáci poprvé experimentovat s kouřením později, a to konkrétně dívky v 10,3 letech a chlapci v 10,2 letech. Chlapci tedy celkově začínají kouřit přibližně o 1,6 let dříve než dívky.

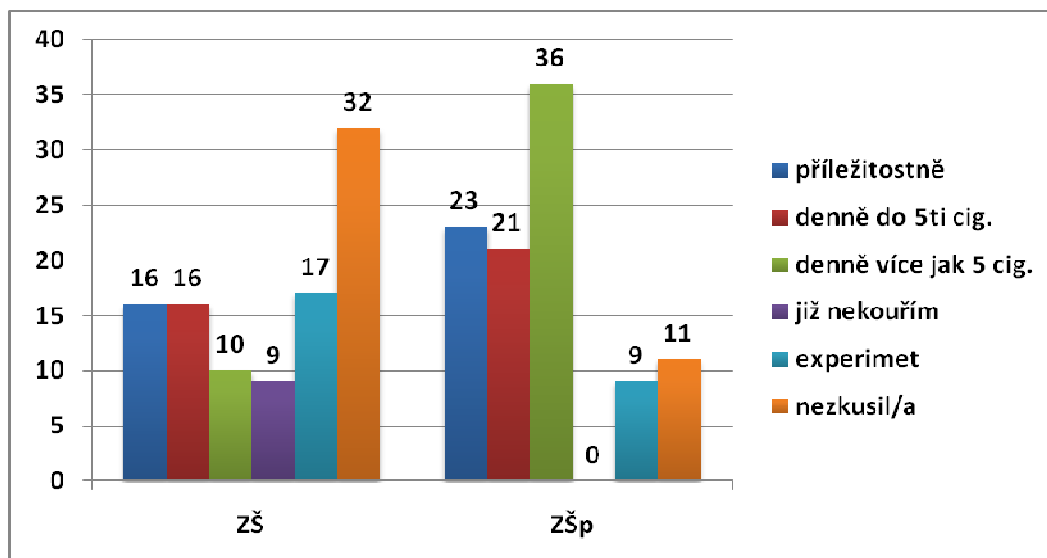
Graf 14: Věk pravidelného užívání tabákových výrobků (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf vyhodnocuje otázku, kdy respondenti začali pravidelně užívat tabákové výrobky. Nejdříve začínají pravidelně kouřit chlapci ze ZŠp (9,7 let) a dívky ze stejné školy (10,3 let). Na ZŠ je situace příznivější. Chlapci ze ZŠ začínají kouřit ve 11,2 letech a nejpozději dívky ze ZŠ, ve 12 letech. Chlapci tedy celkově začínají pravidelně kouřit přibližně o 0,7 let dříve než dívky.

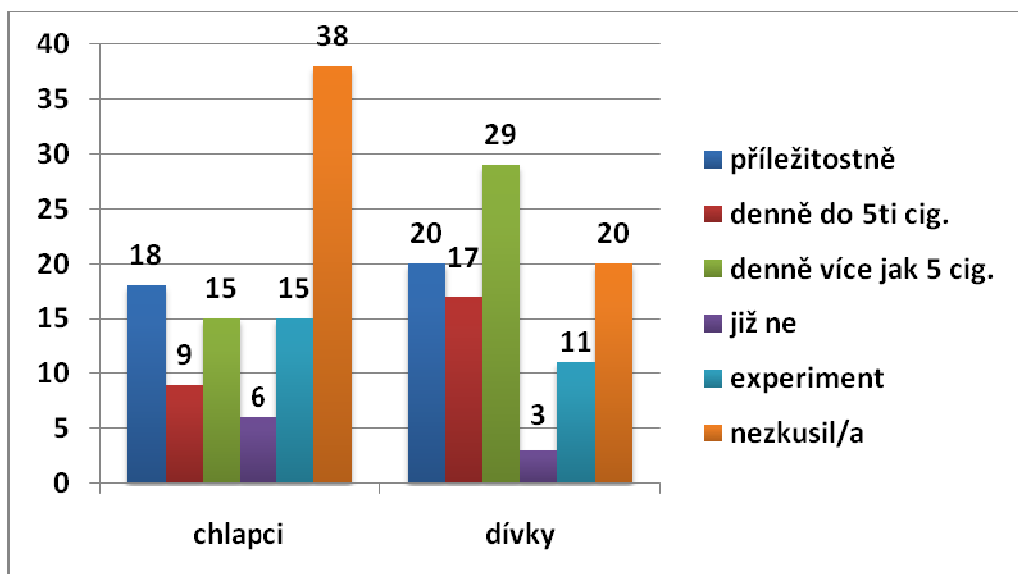
Graf 15: Frekvence užívání tabákových výrobků dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 15 znázorňuje, jak často respondenti kouří tabákové výrobky. Na ZŠ je největší podíl těch, kteří tabákové výrobky ještě ani jednou nezkusili, konkrétně 32%. 17% žáků udává pouhý experiment s kouřením a 16% příležitostné kouření tabákových výrobků. Méně než 5 cigaret denně vykouří 16% žáků a více jak 5 cigaret denně 10% žáků. Zbýlých 9% tvoří ti, kteří dříve kouřili, ale v této době již tabákové výrobky neužívají. Na ZŠp je situace zcela odlišná. Největší část zde tvoří žáci, kteří denně vykouří více jak 5 cigaret (36%). Další nejpočetnější skupinou jsou příležitostní kuřáci (23%) a ti, kteří denně vykouří méně než 5 cigaret (21%). Nulovou zkušenost s tabákovými výrobky na ZŠp uvádí jen 11%, experiment potom jen zbylých 9%. Bývalí kuřáci zde nemají žádné zastoupení. Největší rozdíl je tedy patrný především u těch žáků, kteří vykouří více jak 5 cigaret denně, kde ZŠp převažuje o 26%.

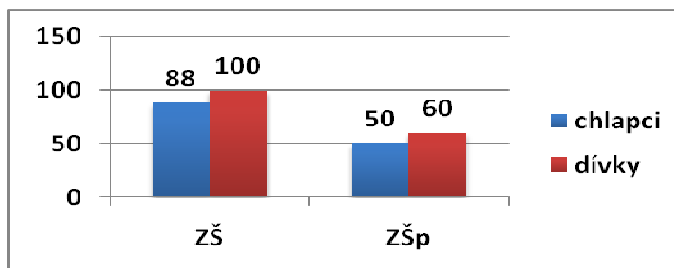
Graf 16: Frekvence užívání tabákových výrobků dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 16 též vyjadřuje, jak často respondenti užívají tabákové výrobky, ale tentokrát v závislosti na pohlaví respondenta. Nejčetnější skupinu u chlapců tvoří ti, kteří zatím nemají žádnou zkušenost s kouřením tabákových výrobků (38%). Takto odpovědělo pouze 20% dívek, což je téměř o polovinu méně. Druhou častou skupinou jsou příležitostní kuřáci. Zde se situace výrazněji neliší. Příležitostné kouření uvedlo konkrétně 18% chlapců a 20% dívek. Více jak 5 cigaret denně vykouří 15% všech dotázaných chlapců a 29% dotázaných dívek, což je opět téměř o polovinu více. Dalších 15% chlapců a 11% dívek tvoří ti, kteří mají za sebou jen experiment s tabákovými výrobky. Nejmenší procento tvoří respondenti, kteří dříve kouřili, ale v dnešní době již nekouří. Mezi chlapci jich je 6% a mezi dívkami pouhá 3%. Poslední málo početnou skupinou jsou žáci, kteří denně vykouří méně než 5 cigaret. Tvoří ji 9% chlapců a 17% dívek z obou studovaných škol. Zde můžeme opět sledovat velký rozdíl.

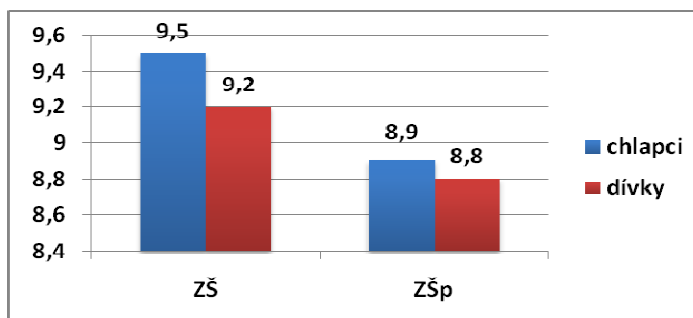
Graf 17: Vlastnictví mobilního telefonu (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Třetím zkoumaným jevem bylo rizikové chování spojené s vlastnictvím mobilního telefonu. Graf 17 vyhodnocuje odpovědi na otázku, zda žáci vlastní mobilní telefon. Na ZŠ pozitivně odpovědělo 94% všech žáků, konkrétně 88% chlapců a 100% dívek. Na ZŠp to bylo celkově pouhých 55%, konkrétně 50% chlapců a 60% dívek. Vlastnictví mobilního telefonu z hlediska pohlaví tedy celkově uvedlo 80% dívek a 69% chlapců.

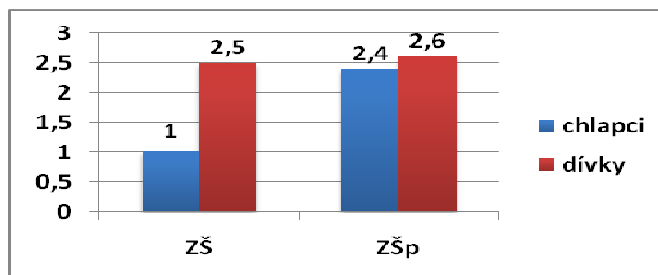
Graf 18: Věk vlastnění prvního mobilního telefonu (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18 znázorňuje průměrný věk vlastnictví prvního mobilního telefonu. Je z něho zřejmé, že žáci ZŠp vlastní svůj první mobilní telefon v nižším věku, než žáci ZŠ, stejně tak dívky dříve než chlapci. Chlapci ze ZŠp odpovídali v průměru 8,9 let, dívky z téže školy 8,8 let. Chlapci ze ZŠ odpovídali v průměru 9,5 let a dívky z téže školy 9,2 let.

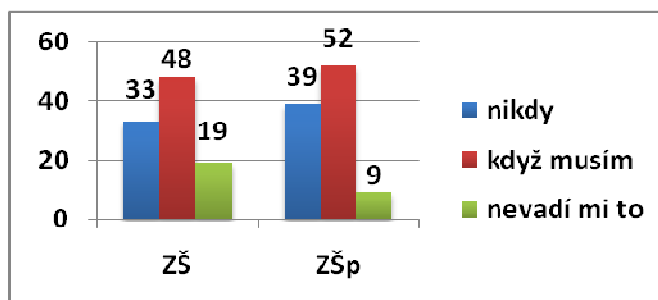
Graf 19: Rizikové chování v návaznosti na mobilní telefon (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

V grafu 19 jsou uvedeny pocity respondentů při nemožnosti komunikace pomocí mobilního telefonu. Toto bylo zkoumáno otázkou škálového typu, kdy hodnota 1 značila naprostou subjektivní pohodu, až po hodnotu 5, která značila výraznou subjektivní nepohodu. Nejnižší hodnota byla zaznamenána u chlapců ze ZŠ (1) a u chlapců ze ZŠp (2,4). U dívek byla tato hodnota o něco vyšší. Zcela nejvyšší hodnota byla zaznamenána u dívek ze ZŠp (2,6), následně u dívek ze ZŠ (2,5).

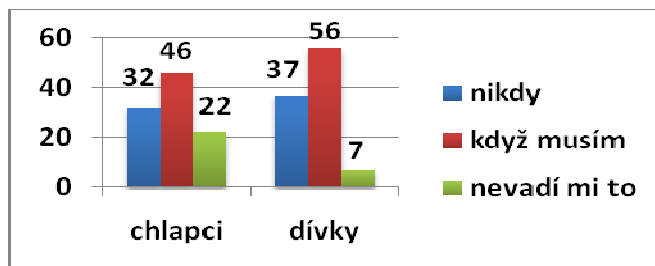
Graf 20: Vypínání mobilního telefonu dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 20 popisuje okolnosti vypínání mobilního telefonu respondenty. V obou skupinách se nejčastěji objevovali žáci, kteří telefon vypínají pouze z donucení, a to 48% na ZŠ a 52% na ZŠp. Druhou nejčetnější skupinu tvořili žáci, kteří telefon nevypínají nikdy. Těch bylo na ZŠ 33% a na ZŠp 39%. Nejméně bylo respondentů, kterým vypínání telefonu vůbec nevadí. Na ZŠ jich bylo 19% a na ZŠp pouhých 9%.

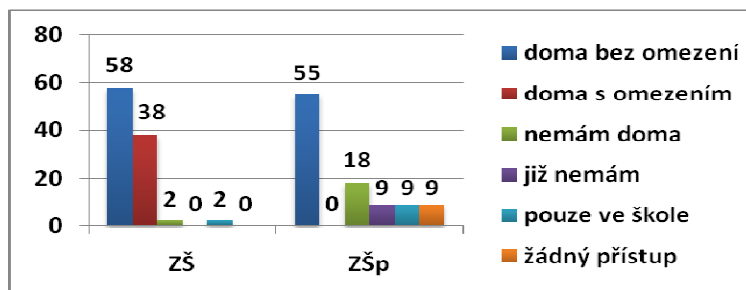
Graf 21: Vypínání mobilního telefonu dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Situace v grafu 21 je velmi podobná jako v grafu 20. Nejvíce žáků odpovědělo, že telefon vypíná jen v případě donucení (46% chlapců a 56% dívek). Druhou nejčastější odpovědí byla ta, že žáci svůj telefon nevypínají nikdy (32% chlapců a 37% dívek). Nejméně žáků zvolilo lhostejnost při vypínání telefonu (22% chlapců a 7% dívek). Z toho je evidentní, že dívky jsou na svůj telefon více vázané než chlapci.

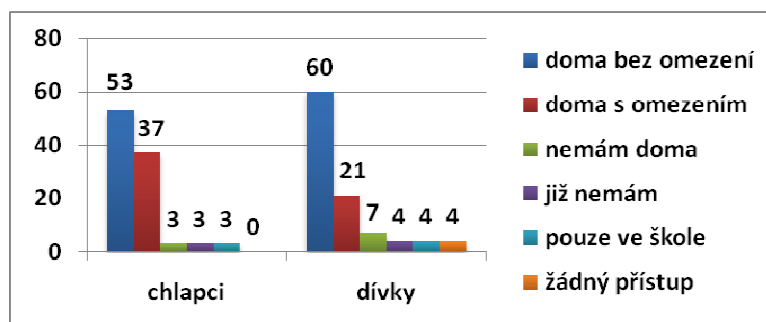
Graf 22: Přístup k počítači dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Čtvrtým zkoumaným jevem bylo rizikové chování v souvislosti s používáním počítače. Z grafu 22 je patrné, že 100% žáků ZŠ a 91% žáků ZŠp má přístup k počítači. 58% žáků ZŠ a 55% žáků ZŠp ho může používat doma bez omezení. Omezení v používání udává pouhých 38% žáků ZŠ. Přístup k počítači jinde než doma mají 2% žáků ZŠ a 18% žáků ZŠp. 2% žáků ZŠ a 9% žáků ZŠp mají přístup pouze ve škole. V této době již přístup k počítači nemá 9% žáků ZŠp. Na ZŠ nikdo takový není.

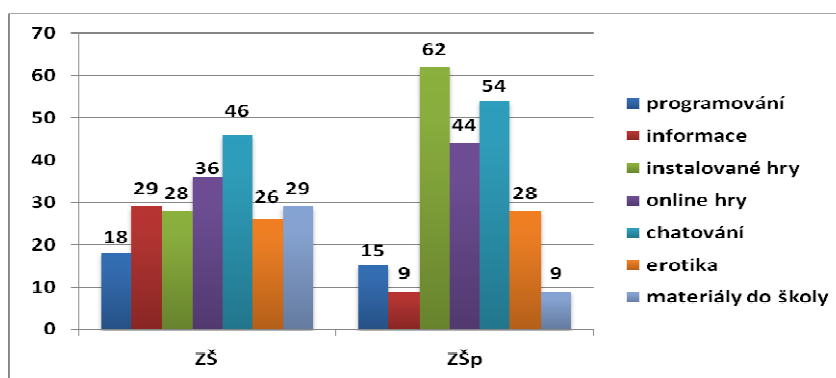
Graf 23: Přístup k počítači dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 23 je zřejmé, že k počítači má přístup 100% chlapců a 96% dívek. Největší procento dotázaných žáků má k němu neomezený přístup. Vzhledem k pohlaví je to 53% chlapců a 60% dívek. Druhou skupinu tvoří omezený přístup z domova. Ten udává 37% chlapců a 21% dívek. 3% všech dotázaných chlapců nemá počítač doma, další 3% počítač doma již nemá a zbylá 3% chlapců má k němu přístup pouze ve škole. Přístup jen ve škole udávají i 4% dívek. Další 4% již k počítači přístup nemají vůbec nebo pouze ve škole. Zbýlých 7% má k počítači sice přístup, ale ne doma.

Graf 24: Využití počítače dle typu studované školy (%)

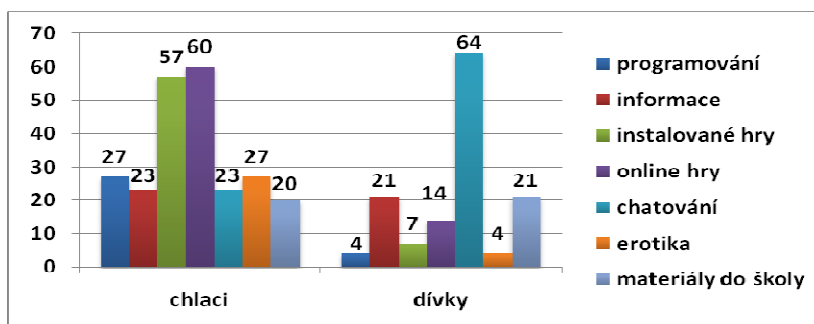

Zdroj: Vlastní výzkum

V grafu 24 je uvedeno využití počítače žáky podle typu studované školy. Žáci obou škol počítač nejčastěji používají k chatování, k hraní instalovaných her a hraní her

online. Chatování se na ZŠp věnuje až 54% žáků, na ZŠ 46%. 44% žáků ZŠp a 36% žáků ZŠ čas u počítače tráví hraním her online. Instalovaným hrám svůj čas věnuje až 62% žáků ZŠp a 28% žáků ZŠ. Na ZŠ je v další řadě časté získávání různých informací na internetu (29%) a příprava materiálu do školy (29%). V neposlední řadě se věnují i sledování stránek s erotickým obsahem (26%) a nakonec programování vlastních programů (18%). Žáci ZŠp kromě chatování a hraní her věnují svojí pozornost sledování erotických stránek (28%) a programování (15%). Získávání informací z internetu a přípravě materiálů do školy se na ZŠp věnuje pouhých 9% všech žáků.

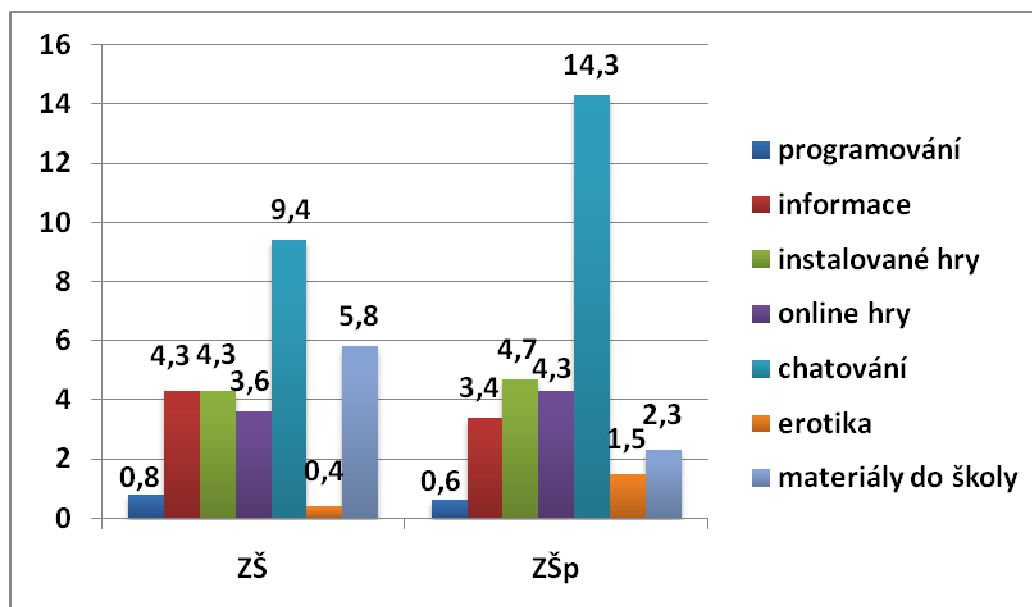
Graf 25: Využití počítače dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

V grafu 25 jsou uvedené stejné zkoumané jevy jako v grafu 24, ale z hlediska pohlaví respondentů. Graf chlapců je na první pohled zcela odlišný od grafu dívek, a to především v popularitě jednotlivých činností. Podle něj se chlapci nejvíce věnují hraní her online (60%) a her instalovaných (57%) a dívky zase chatování (64%). Chlapci dále ve 27% navštěvují erotické stránky a věnují se programování vlastních programů. 23% chlapců dále uvedlo, že čas věnují získávání informací z internetu. Chatování též uvedlo 23% chlapců. Pouhých 20% čas strávený u počítače věnují přípravě do školy. Dívky kromě chatování ve 21% získávají různé informace z internetu a připravují si materiály do školy. 14% potom hraje online hry a dalších 7% hraje hry instalované v počítači. Pouhá 4% dívek se věnují programování vlastních programů a sledování erotických stránek.

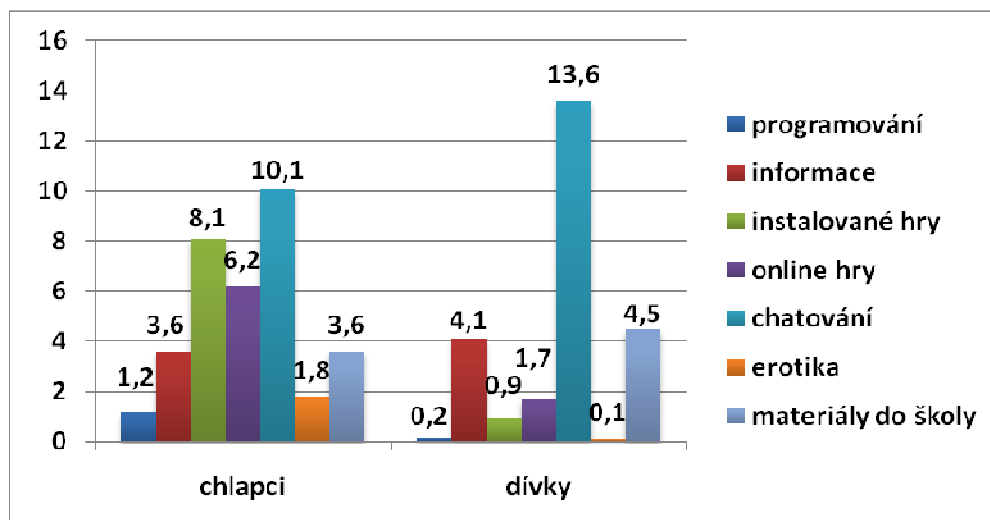
Graf 26: Využití počítače v hodinách týdně dle typu studované školy (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Využití počítačové techniky respondenty podle typu studované školy v hodinách týdně je monitorováno v grafu 26. Z tohoto grafu je vidět, že žáci ZŠp u počítače celkově stráví o něco více času, než žáci ZŠ. Rozdíl je nejviditelnější především v času věnovanému chatování a přípravě materiálů do školy. Žáci ZŠ chatování věnují konkrétně v průměru až 9,4 hodin týdně. Přípravou materiálu se v porovnání s tím zabývají 5,8 hodin týdně. Instalované hry hrají 4,3 hodin týdně, online hry 3,6 hodin týdně. Vyhledávání informací na internetu žáci ZŠ věnují opět 4,3 hodin týdně. Nejméně času je věnováno sledování erotických stránek (0,4 hodin týdně) a programování vlastních programů (0,8 hodin týdně). Žáci ZŠp nejvíce času u počítače stráví chatováním (14,3 hodin týdně), ostatní aktivity jsou zastoupeny ve výrazně nižším hodinovém rozsahu. Instalované hry žáci ZŠp hrají průměrně 4,7 hodin týdně, online hry 4,3 hodin týdně. 3,4 hodin týdně jsou věnovány hledáním různých informací na internetu. Využití počítače k přípravě materiálu do školy je nejběžnější v rozsahu 2,3 hodin týdně. 1,5 hodinu týdně věnují tito žáci sledování stránek s erotickým obsahem. Zcela nejméně času je opět věnováno programování, a to v rozsahu 0,6 hodin týdně.

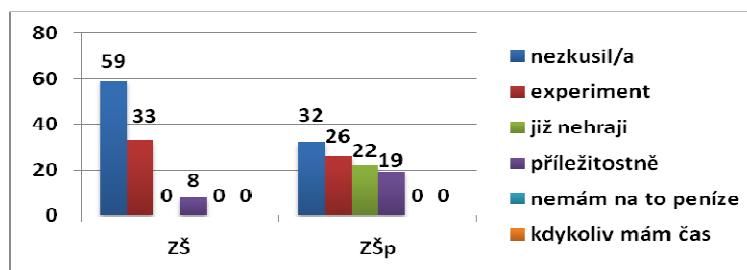
Graf 27: Využití počítače v hodinách týdně dle pohlaví (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 27 vyhodnocuje otázku, kolik hodin týdně věnují dívky a chlapci jednotlivým činnostem na počítači. Nejpodobnější hodnoty se objevily u chatování, získávání informací a přípravy materiálů do školy. Naopak největší hodinové rozdíly jsou u hraní instalovaných her a her online. Chlapci věnují nejvíce času chatování (10,1 hodin týdně) a následně hraní instalovaných her (8,1 hodin týdně). 6,2 hodin týdně chlapci v průměru věnují hraní her online. Získávání různých informací na internetu a přípravě materiálů do školy odpovídá shodně 3,6 hodin týdně. Nejméně času chlapci využívají ke sledování erotických stránek (1,8 hodin týdně) a následně k programování (1,2 hodin týdně) a následně. Dívky ve srovnání s chlapci více chatují a to až 13,6 hodin týdně. Více času ovšem věnují práci s informacemi, konkrétně 4,5 hodin týdně zpracovávání materiálů do školy a 4,1 hodin týdně získávání informací na internetu. Čas věnovaný hraní her je oproti chlapcům zanedbatelný. Online hry totiž hrají v průměru pouze 1,7 hodin týdně a instalované hry dokonce jen 0,9 hodin týdně. O poznání méně času u počítače stráví též programováním vlastních programů (0,2 hodin týdně) a nakonec sledování stránek s erotickým obsahem (0,1 hodin týdně).

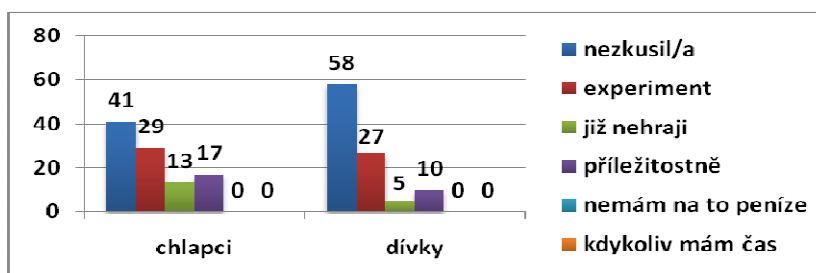
Graf 28: Zkušenost s hrou na výherních automatech dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Pátým zkoumaným jevem bylo rizikové chování spojené s hrou výherních automatů, gamblingem. Zkušenost s hrou výherních automatů zaznamenává graf 28. Odpověď nikdy jsem to nezkusil/a uvedlo 59% žáků ZŠ a 32% žáků ZŠp. Druhou nejudávanější odpovědí byl experiment s hrou, kterou uvedlo 33% žáků ZŠ a 26% žáků ZŠp. Variantu příležitostného hraní zvolilo 8% žáků ZŠ a 19% žáků ZŠp. 22% žáků ZŠp dále uvedlo, že v této době již na výherních automatech nehraje. Odpověď hraji kdykoliv mám čas a odpověď chci hrát, ale nemám na to peníze, nebyly zvoleny vůbec.

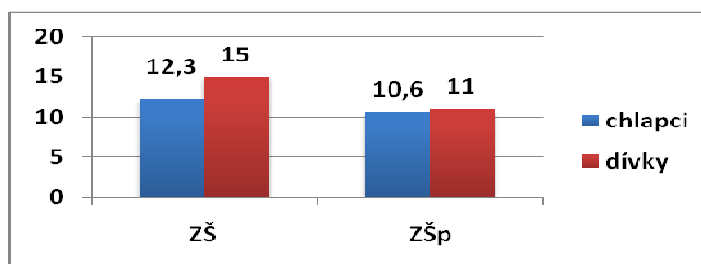
Graf 29: Zkušenost s hrou na výherních automatech dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledky dle pohlaví vykládá graf 29. 41% chlapců a 58% dívek zvolilo odpověď nikdy jsem hru výherních automatů nezkusil/a. Pouhý experiment uvedlo 29% chlapců a 27% dívek. 17% chlapců a 10% dívek přiznává příležitostné hraní a 13% chlapců a 5% dívek dříve hrálo, ale v této době již ne. Odpověď chci hrát, ale nemám na to peníze a odpověď hraji kdykoliv mám čas, opět nebyly zvoleny.

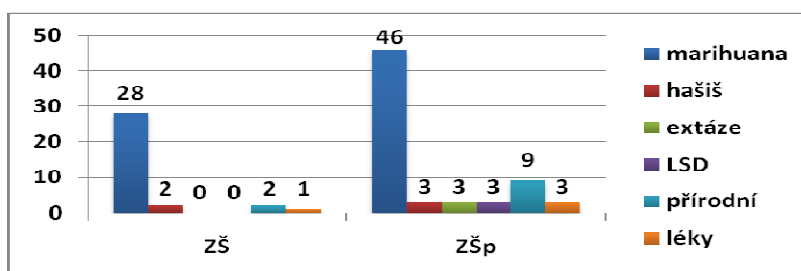
Graf 30: Průměrný věk první hry na výherních automatech (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Průměrný věk prvního experimentu s hrou výherních automatů vyjadřuje graf 30. Dívky ze ZŠ uvádí věk prvního experimentu 15 let oproti dívkám ze ZŠp, které uvádí 11 let, průměrně tedy 13 let. U chlapců z obou škol není rozdíl tak markantní. Žáci ZŠ experimentují od 12,3 let a žáci ZŠp od 10,6 let, průměrně tedy již od 11,5 let.

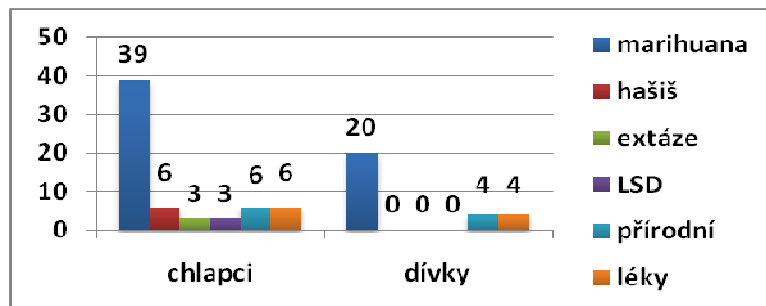
Graf 31: Zkušenost s ilegální drogou dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Šestým zkoumaným jevem bylo rizikové chování spojené s užíváním ilegálních drog. Z grafu 31 je na první pohled patrné že rozmanitost užívaných drog je u žáků ZŠp vyšší než na ZŠ. Nejčastěji užívanou ilegální drogou je marihuana, která u žáků ZŠ tvoří 28% a u žáků ZŠp 46%. Na ZŠ se žáci dále ve 2% setkali s hašišem, přírodními drogami a 1% s léky. Zkušenost s extází a LSD je zde nulová. 3% žáků ZŠp již někdy užilo hašiš a další 3% LSD, extází a léky. Posledních 9% připadá na žáky se zkušeností s přírodními drogami. Pro přehlednost je ze všech grafů vyloučen pervitin, kokain, heroin, braun a rozpouštědla. Žáci s těmito drogami nemají žádné zkušenosti.

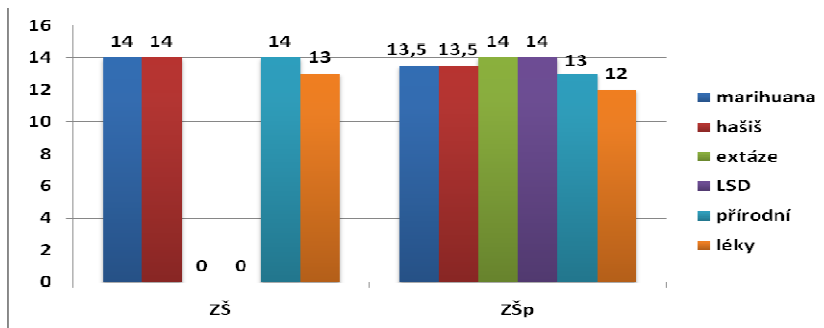
Graf 32: Zkušenost s ilegální drogou dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 32 je zřejmé, že chlapci mají oproti dívkám s drogami více zkušeností. 39% chlapců a 20% dívek má již zkušenost s užíváním marihuany. 6% chlapců se také již setkalo s hašišem, přírodní drogou a s léky. Extáze a LSD mají u chlapců shodně po 3%. Dívky mají dále zkušenost pouze s přírodními drogami (4%) a s léky (4%).

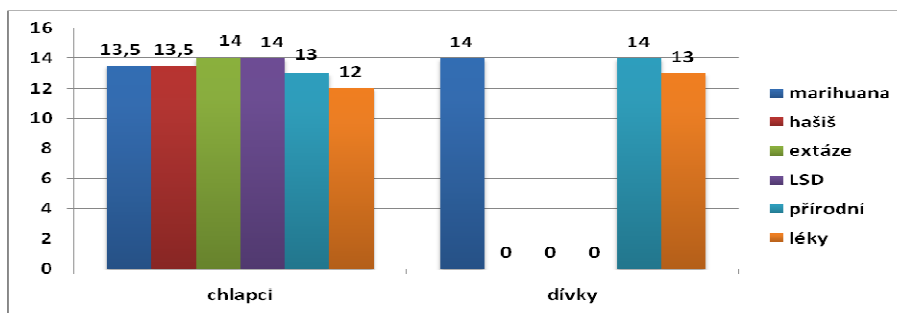
Graf 33: Věk prvního kontaktu s drogou dle typu studované školy (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle grafu 33 žáci ZŠ získávají nejvíce zkušeností s ilegálními drogami ve věku 14 let. Konkrétně jde o marihuanu, hašiš a přírodní drogy. S léky experimentují již od 13 let. Žáci ZŠp s ilegálními drogami experimentují již od nižšího věku. Nejdříve experimentují s léky (12 let), poté s přírodními drogami (13 let). Marihuanu a hašiš poprvé v průměru užijí ve 13,5 letech. Nejpozději experimentují s extází a LSD, a to ve 14 letech.

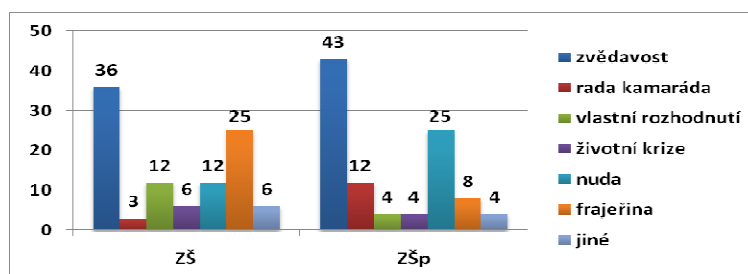
Graf 34: Věk prvního kontaktu s drogou dle pohlaví (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 34 vyhodnocuje věk prvního užití ilegální drogy dle pohlaví. Chlapci v průměru poprvé užití marihuany a hašiše ve 13,5 letech. Experimenty s léky a přírodními drogami přicházejí ještě dříve, a to v průměru ve 12 a 13 letech. Teprve ve 14 letech přichází na řadu LSD a extáze. Dívky jako první experimentují ve 13 letech s léky a až ve 14 letech s marihuanou a s přírodními drogami.

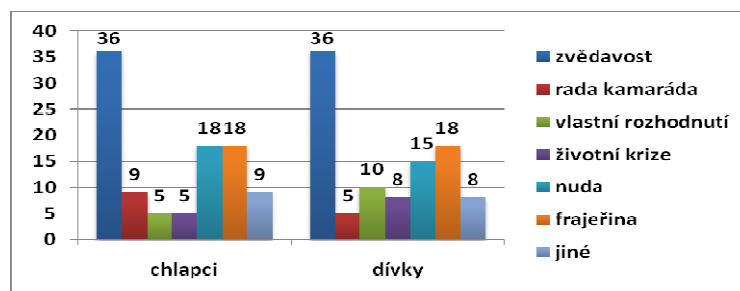
Graf 35: Důvody užití ilegální drogy dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejběžnější důvody k užívání ilegální drogy jsou vyjádřeny v grafu 35. Jednoznačně nejudávanějším důvodem je zvědavost. Tu uvedlo 36% žáků ZŠ a 43% žáků ZŠp. U žáků ZŠ je dále nejčastěji uváděno užití drogy z frajeřiny (25%), z nudy (12%), či z vlastního rozhodnutí (12%). 6% shodně získalo užití v životní krizi či z nějakého jiného důvodu. Na radu kamaráda drogu užilo pouze 3% žáků ZŠ. Žáci ZŠp po zvědavosti nejčastěji uváděli nudu (25%), radu kamaráda (12%) a frajeřinu (8%). Po 4% shodně získalo užití drogy v životní krizi, z vlastního rozhodnutí či z jiného důvodu.

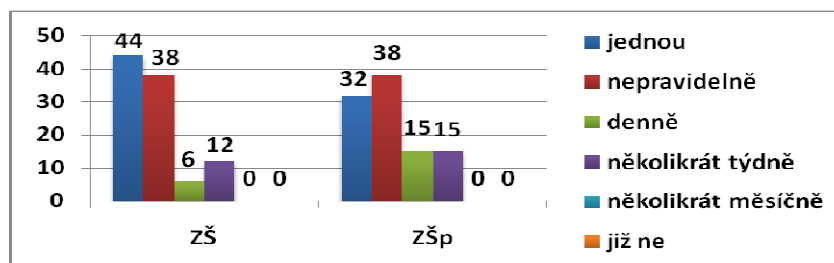
Graf 36: Důvody užití ilegální drogy dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 36 vyplývá, že 36% chlapců i dívek shodně užilo drogu ze zvědavosti a 18% z frajeřiny. Chlapci dále uvedli v 18% nuda a 9% radu kamaráda či nějaký jiný důvod. Nejméně běžným důvodem je užití v životní krizi (5%) či z vlastního rozhodnutí (5%). U dívek získala 15% nuda, 10% vlastní rozhodnutí a shodně po 8% životní krize a jiný důvod. Nejmenší procentní zastoupení u dívek má užití na radu kamaráda (5%).

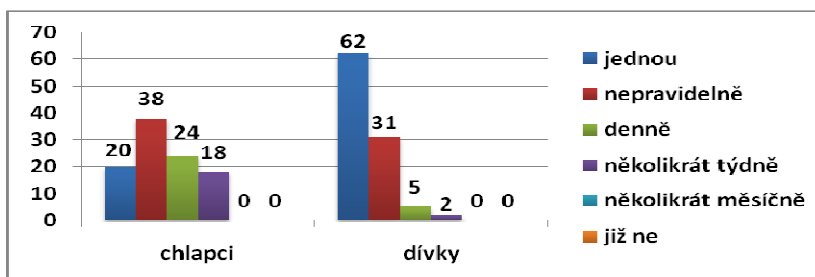
Graf 37: Frekvence užívání ilegální drogy dle typu studované školy (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Jak ukazuje graf 36, situace s frekvencí užívání ilegální drogy se na obou školách výrazněji neliší, ovšem na ZŠ se zdá o něco klidnější. Žádný respondent nevedl, že drogu užívá několikrát měsíčně nebo že drogu dříve užíval, ale v této době již ne. Pouze jednou bez opakování užilo drogu na ZŠ 44% a na ZŠp 32% žáků. Opakovaně, ale nikoli pravidelně, ilegální drogu užívá shodně 38% žáků obou škol. Denních uživatelů je na ZŠ pouhých 6% oproti 15% ze ZŠp. Užívání několikrát týdně sdělilo 12% žáků ZŠ a 15% ZŠp.

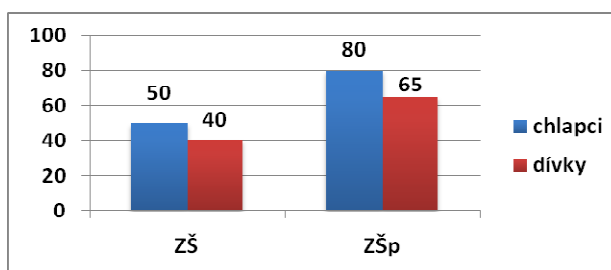
Graf 38: Frekvence užívání ilegální drogy dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 38, zkoumající frekvenci užívání ilegální drogy z hlediska pohlaví, již vykazuje větší rozdíly. Nejpočetnější skupinu dívek, které již drogu užily, tvoří ty, které užítí již nikdy poté neopakovaly. Je jich celých 62%. Ve skupině chlapců je takových pouze 20%. 38% chlapců a 31% dívek uvedlo, že drogu opakovaně užili, ale nikoli pravidelně. Výrazné rozdíly jsou v denním užívání, kdy takových chlapců je 24% a dívek pouze 5%. 18% chlapců užívá drogu pravidelně několikrát týdně, dívek jen 2%.

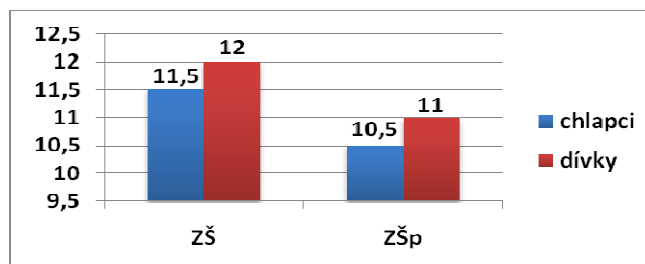
Graf 39: Setkání respondentů se šikanou (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Sedmým zkoumaným jevem bylo rizikové chování v oblasti opakovaného ubližování, šikany. Setkání respondentů se šikanou vyhodnocuje graf 39. Se šikanou mají nejvíce zkušeností chlapci ze ZŠp (80%) a dívky z téže školy (65%). Na ZŠ se šikana všeobecně vyskytuje v menší míře. Pouze 40% dívek a 50% chlapců uvedlo, že se již s opakovaným ubližováním setkala. Lze konstatovat, že chlapci z obou typů škol mají se šikanou více zkušeností než dívky.

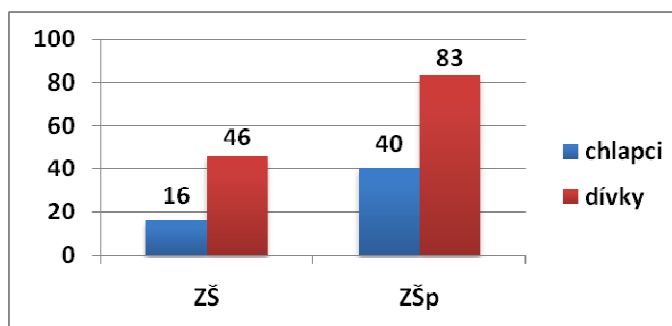
Graf 40: Věk první setkání se šikanou (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 40 zaznamenává průměrný věk prvního setkání respondentů se šikanou. Nižší věk průměrně uvedli chlapci (11 let) oproti dívkám (11,5 let) a zároveň žáci ZŠp oproti žákům ZŠ. 10,5 let, tedy věk nejnižší, potvrdili chlapci ze ZŠp, po nich následovaly dívky ze ZŠp s věkem 11 let. Ve věku 11,5 let se se šikanou poprvé setkali chlapci ze ZŠ a v nejvyšším věku, 12 let, dívky ze ZŠ.

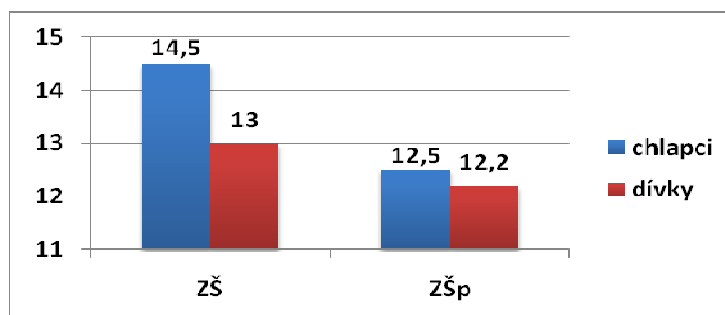
Graf 41: Zkušenost respondentů s pohlavním stykem (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Osmým a zároveň posledním zkoumaným jevem bylo rizikové sexuální chování. Odpovědi na otázku, zda již mají respondenti zkušenost s pohlavním stykem, vyhodnocuje graf 40. Z grafu je patrné, že dívky mají všeobecně více zkušeností se sexem, než chlapci. V procentuálním zastoupení je to 46% dívek ze ZŠ a 83% dívek ze ZŠp oproti 16% chlapců ze ZŠ a 40% chlapců ze ZŠp. Z grafu je zároveň evidentní, že z hlediska typu studované školy mají se sexem více zkušeností žáci ZŠp než žáci ZŠ.

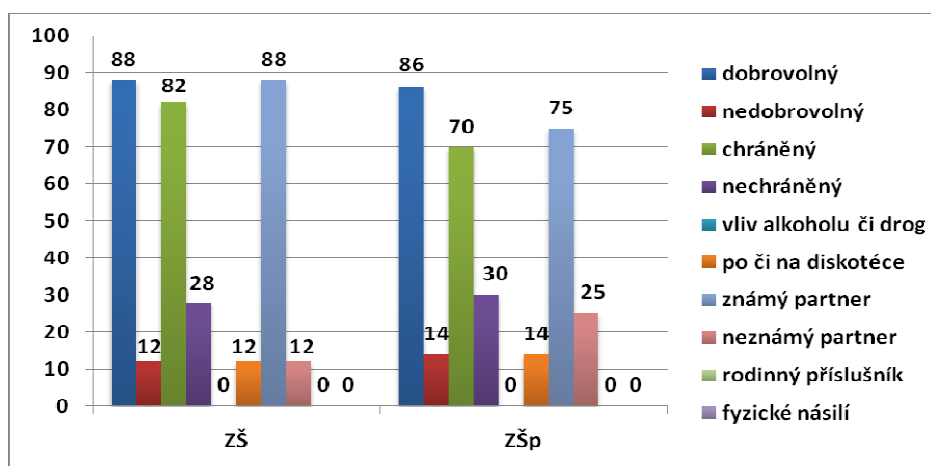
Graf 42: Věk první zkušenosti s pohlavním stykem (celá čísla)

Zdroj: Vlastní výzkum

Průměrný věk prvního pohlavního styku je dle grafu 41 nižší u dívek obou studovaných škol v porovnání s chlapci a zároveň nižší u žáků ZŠp v porovnání s žáky ZŠ. Z toho vyplývá, že se sexem jako první začínají dívky ze ZŠp (12,2 let), poté chlapci ze ZŠp (12,5 let), dívky ze ZŠ (13 let) a jako poslední chlapci ze ZŠ (14,5 let).

Graf 43: Okolnosti pohlavního styku dle typu studované školy (%)

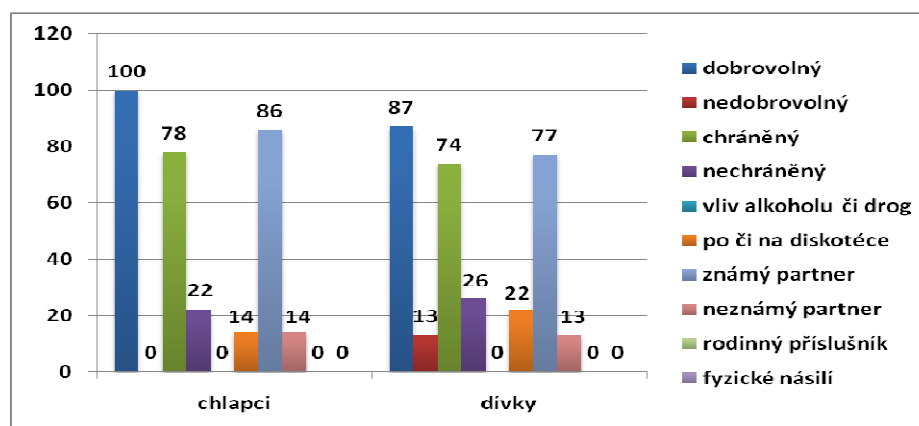

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 43 zobrazuje okolnosti pohlavního styku respondentů dle typu studované školy. Nejprve byla zkoumána dobrovolnost, případně nedobrovolnost pohlavního styku. Dobrovolný pohlavní styk proběhl u 88% žáků ZŠ a u 86% žáků ZŠp. 12% žáků

ZŠ a 14% žáků ZŠp označilo pohlavní styk za nedobrovolný. Sex za použití nějaké ochrany (především kondomu), potvrdilo 82% žáků ZŠ a 70% ZŠp. 28% žáků ZŠ a 30% žáků ZŠp tedy mělo sex nechráněný. U 88% žáků ZŠ a 75% žáků ZŠp proběhl sex se známým partnerem, 12% žáků ZŠ a 25% žáků ZŠp tedy mělo sex s partnerem neznámým. U dospívajících se jako častý ukázal i sex na diskotéce či po ní. Ten přiznalo 12% žáků ZŠ a 14% žáků ZŠp. Jako velmi rizikový se jeví sex pod vlivem alkoholu či drog, který ovšem nebyl zaznamenán u žádného respondenta. Pohlavní styk s rodinným příslušníkem či s použitím fyzického násilí také nebyl zaznamenán ani jednou.

Graf 44: Okolnosti pohlavního styku dle pohlaví (%)

Zdroj: Vlastní výzkum

Okolnosti pohlavního styku respondentů dle pohlaví zobrazuje graf 44. Je z něj evidentní, že naprostá většina dotázaných respondentů měla sex dobrovolný (100% chlapců a 87% dívek), chráněný (78% chlapců a 74% dívek) a se známým partnerem (86% chlapců a 77% dívek). Nedobrovolný sex tedy uvedlo pouze 13% dívek. Sex bez jakékoli ochrany proběhl u 22% chlapců a 26% dívek. Pohlavní styk s neznámým partnerem provozovalo 14% chlapců a 13% dívek. V souvislosti s návštěvou diskotéky mělo sex 14% chlapců a 22% dívek. Žádný respondent nepotvrdil sex pod vlivem alkoholu či drog, sex s rodinným příslušníkem či sex za použití fyzického násilí.

5 DISKUZE

Hlavním cílem této práce bylo zmapovat výskyt vybraného rizikového chování u žáků 2. stupně na Základní škole a Základní škole praktické v Rapšachu a získaná data vzájemně komparovat.

Potřebná data byla získána kvantitativním výzkumem, metodou dotazování, technikou anonymního dotazníku.

Výzkumu se celkem zúčastnilo 89 žáků 6. - 9. tříd Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu. Výzkumný soubor z hlediska pohlaví tvořilo 44 dívek a 45 chlapců. Jejich průměrný věk činil 13,5 let. (grafy 1,2)

Prvním sledovaným jevem bylo rizikové chování v oblasti užívání alkoholu. Alkohol je pro lidský organismus vysoce toxický, i když si to mnozí lidé dost dobře neuvědomují. To potvrzuje velice vysoká spotřeba alkoholu v ČR, která činí přibližně 10 litrů čistého alkoholu na obyvatele za rok (17). V České republice je podávání alkoholu povoleno až po dosažení 18 let, ale i přesto Vácha (38) uvádí, že s alkoholem má zkušenost až 97% žáků základních škol a to s prvním užitím v průměrném věku 11,2 let. Jeho výsledky se nejbližší shodují se situací chlapců ze ZŠp, kde mají s alkoholem zkušenost naprosto všichni. Dívky z téže školy mají výrazně menší zkušenost (83%) a žáci ze ZŠ v průměru pouze 81% (graf 3). Věk prvního požití alkoholu všech dotazovaných respondentů je v průměru 11 let, což znamená odchylku od Váchy (38) pouze 0,2 let. Nejvýrazněji se odlišovali chlapci ze ZŠp (9,3 let) a v opačném případě dívky ze ZŠ (13 let) (graf 4).

Další otázka byla zaměřená na zdroj prvního podání alkoholu. Ta vlastně ukazuje, jaké osoby porušují zmiňovaný zákon tím, že podávají alkohol nezletilé osobě. Z mých výsledků vyplývá, že nejčastějším zdrojem prvního podání alkoholu jsou kamarádi, poté rodiče, následuje sám respondent, jiní příbuzní a nakonec jiná osoba (grafy 5,6). Vácha (38) udává pořadí zcela jiné, a to takové, že nejčastějším zdrojem prvního podání alkoholu jsou rodiče, následně kamarádi, příbuzní, sám respondent a nakonec jiná osoba. Jako nejméně rizikové hodnotím podání alkoholu rodiči, protože to znamená, že konzumace alkoholu je tím alespoň částečně kontrolována.

To, že dospívající jedinec má nižší toleranci k alkoholu (27) potvrzuje fakt, že s opilstostí se již setkalo velké procento žáků obou škol. Nejvyšší zkušenost s tímto mají chlapci ze ZŠp (83%), kteří tak převyšují i výzkum Váchy (38) (72%), naopak nejnižší zkušenost mají dívky ze ZŠ (32%) (graf 7). V porovnání se studií HBSC z roku 2006 (4) jsou evidentní propastné rozdíly jak v opilstosti, tak v samotné zkušenosti respondentů s alkoholem. Ta totiž uvádí, že zkušenost s alkoholem má v 15 letech pouze 30% dívek a 36% chlapců a s opilstostí 27% dívek a 39% chlapců.

S frekvencí pití alkoholu jsou na tom dívky a chlapci velice podobně. Rozdíly jsou ovšem patrné v porovnání obou typů škol. Alarmující je zjištění, že až 60% žáků ZŠp se občas opije, oproti 16% žáků ze ZŠ (grafy 8,9). Toto zjištění odpovídá výsledkům podle studie ESPAD 2007 (5), kde je uvedeno, že jedinci ze sociokulturně znevýhodněných rodin, za které se dají rodiny žáků ZŠp většinou považovat, užívají alkohol ve větší míře než jedinci z takto neznevýhodněných rodin.

Co se týká oblíbenosti alkoholu, Vácha (38) jako nejoblíbenější alkohol vyhodnotil pivo (32%), poté destiláty (25%), víno (24%) a nakonec likéry (8%). Můj výzkum ovšem nepotvrdil takovou oblíbenost destilátů, což shledávám jako pozitivní. Destiláty totiž obsahují největší množství etylalkoholu (40% a více), který je v alkoholu tou toxickou látkou, která vážně poškozuje všechny lidské orgány (23). Destiláty v průměru preferuje jen 15% žáků z Rapšachu, z čehož většinu tvoří chlapci (grafy 10,11). Rizikové chování v oblasti užívání alkoholu se tedy celkově jeví pozitivněji pro dívky oproti chlapcům a zároveň pozitivněji pro žáky ZŠ oproti žákům ZŠp.

Druhým zkoumaným jevem bylo rizikové chování v návaznosti na kouření tabákových výrobků. V důsledku kouření ročně umírají asi 4 miliony lidí, což tabák řadí mezi drogy s velkou mírou rizika (17). Zanedbatelné nejsou ani úmrtí v důsledku pasivního kouření, které má na svědomí 1% světové mortality, především dětí (41). I přes toto všechno v průměru 61% žáků ZŠ již někdy v životě tabák kouřilo. Toto procento snižují především chlapci (44%). Na ZŠp ovšem s kouřením experimentovalo o 22% žáků více než na ZŠ, tedy v průměru 82% (graf 12). Pravidelných kuřáků je mezi chlapci 24% a mezi dívkami 46% s výraznější převahou žáků ze ZŠp (grafy 15,16). Vácha (38) totožně nastiňuje, že pravidelných kuřáků je více mezi dívkami, ovšem v o

něco menší míře (32%). Je bez diskuze, že frekvence kouření má zásadní vliv na jeho následky.

Stejně jako prodej alkoholu, tak i prodej tabákových výrobků je zákonem povolen až od 18 let. I v tomto případě je ovšem zákon často porušován. Věk prvního experimentu s tabákovými výrobky je u žáků ZŠ 10,3 let, u žáků ZŠp již 9, což je průměrně 9,7 let (graf 13). Průměrný věk počátku pravidelného kouření činí 10,8 let (graf 14). Z hlediska frekvence kouření Vácha (38) uvádí 15% příležitostných kuřáků, 7% žáků denně vykouří méně jak 5 cigaret a 17% více jak 5 cigaret. Z mého výzkumu je ovšem zřejmé, že procento příležitostných kuřáků je až kolem 20% a to samé platí i pro ty, kteří denně vykouří více než 5 cigaret. Nejvíce takových je mezi dívkami a zároveň mezi žáky ZŠp. Méně jak 5 cigaret denně vykouří též až o 10% více žáků (grafy 15, 16). Situace spojená s kouřením tabákových výrobků se tedy celkově dle mého výzkumu jeví jako rizikovější pro populaci dívek a zároveň pro žáky ZŠp.

Dalším zkoumaným jevem bylo rizikové chování spojené s používáním mobilního telefonu. Pokorný (28) uvádí, že v dnešní době vlastní mobilní telefon téměř každý jedinec. To odpovídá výsledkům za ZŠ, kde mobilní telefon vlastní 94% žáků. Na ZŠp je situace zcela jiná. Tam totiž mobilní telefon vlastní pouze 55% žáků (graf 17). Z výzkumů Váchy (37) je evidentní, že děti svůj první mobilní telefon získají přibližně v 9,8 letech. Toto s odchylkou 0,6 odpovídá i mým výsledkům (graf 18). Na obou školách ale dříve získaly mobilní telefon dívky. Vzhledem k tomu, že prevence rizikového chování v oblasti mobilních telefonů by měla probíhat již 2-3 roky před jeho vlastněním (37), bylo by vhodné, aby prevence probíhala již v kolem 7. roku.

Při nemožnosti používání svého telefonu se mohou projevit symptomy odpovídající závislosti (28). O tomto vypovídají otázky škálového typu, kdy hodnota 1 značila naprostou subjektivní pohodu, až po hodnotu 5, která značila výraznou subjektivní nepohodu. Situace na mnou zkoumaných školách se nezdá až tak závažná jako při výzkumech Váchy (37). Celorepublikový průměr činí u chlapců 2,4 a u dívek 3,3, tedy průměrně 2,8. Na obou školách v Rapšachu je tato hodnota u chlapců průměrně 1,7, u dívek 2,6, průměrně tedy 2,1 (graf 19). V obou výzkumech ale shodně vyšlo, že dívky jsou k potenciálnímu vzniku závislosti mnohem náchylnější než chlapci,

což tvrdí i Vácha (37). To je zřejmé i z neochoty vypínat svůj telefon, kterou uvedlo 93% dotazovaných dívek (grafy 20, 21).

Rizikové chování spojené s používáním počítače a internetu bylo sledováno také. Z výzkumu je zřejmé, že k počítači má přístup 91% žáků. Přístup k němu omezují pouze rodiče žáků ZŠ a to ve 38%. O něco větší kontroly se dostává chlapcům (grafy 22,23). To je o 21% více než uvádí výzkumy z roku 2009 (3) a dokonce o 27% více, než uvádí Vácha (37). Rodiče by v tomto ohledu měli být jistě obezřetnější, uvědomit si, jaká rizika dospívajícímu jedinci hrozí a věnovat jeho kontrole ve virtuálním prostředí větší pozornost (27). Rizika totiž nehrozí pouze po stránce fyzické, ale i po stránce psychické a sociální (28). Vzhledem k tomu, že na počítači vzniká závislost psychická, je velice obtížné určit hranici mezi koníčkem a závislostí (37).

Průzkum Mediaresearch (3) nastínil, že žáci tráví na internetu v průměru necelých 9 hodin týdně. Můj i Váchův (37) výzkum ovšem ukázal čísla až několikanásobně vyšší. Přibližně 9 hodin týdně připadá u žáků obou rapšašských škol pouze na hraní her, nemluvě o chatovacích programech, které žáci četně využívají a týdně jim věnují často i přes 10 hodin (grafy 24, 25, 26, 27). Toto vysoké číslo by mohla vysvětlovat velká lákavost možnosti vytvoření si vysněné kybernetické identity, což chat velmi snadno umožňuje (28). Velkým rizikem, s čímž souhlasím s Nešporem (27), může ovšem být následná neschopnost sociální interakce a komunikace v reálném prostředí. Je také důležité odlišit rozdílnou míru rizika při jednotlivých činnostech na počítači. Čas strávený připravováním materiálů do školy či získáváním informací o předmětech zájmu dospívajícího jsou jistě méně rizikové, až protektivní, ve srovnání s časem stráveným hraním agresivních her či navštěvováním erotických stránek.

Další část výzkumu byla zaměřena na rizikové chování v oblasti hraní výherních automatů. To je v Mezinárodní klasifikaci nemocí (35) řazeno mezi návykové a impulzivní poruchy, ne mezi závislosti. S hraním výherních automatů má zkušenost 41% žáků ZŠ a 68% žáků ZŠp, ve větší míře chlapci. Vácha (37) uvádí, že 31,9% dotazovaných s hrou automatů pouze experimentuje. Toto procento přibližně odpovídá i mým průměrným výsledkům z obou škol. Rozdíly jsou patrnější v příležitostném hraní automatů, kdy Vácha (37) jich uvádí pouze 4%, já 13,5%. Velmi pozitivně hodnotím to,

že žádný respondent nevedl, že výherní automaty hraje kdykoliv má čas nebo že by rád hrál, ale nemá na to peníze (grafy 28,29).

Respondenti z Rapšachu poprvé zkouší hrát v průměru o 2,4 roku dříve, než je republikový průměr, tedy v 12,2 letech (graf 30). I přes významné negativní důsledky na všechny oblasti života jedince má ale hra výherních automatů jisté přednosti např. oproti užívání drog, protože zde nedochází k primárnímu poškození zdraví. Důsledky odrážející se do ostatních oblastí života ale jistě nejsou zanedbatelné (34).

Dalším, asi nejextrémněji rizikovým chováním, je užívání ilegálních drog. Toto je o to více rizikové a nebezpečné, pokud se jedná o děti či dospívající osoby (27). Můj výzkum ukázal, že chlapci mají všeobecně vyšší zkušenost s ilegálními drogami než dívky a že začínají experimentovat dříve, což odpovídá výsledkům studie ESPAD 2007 (5). Stejně tak se shodují i v tom, že ilegální drogy více užívají jedinci s horšími studijními výsledky, tedy žáci ZŠp.

Nejběžněji užívanou drogou na obou školách je, jako i v jiných provedených výzkumech, marihuana. Její velkou oblíbenost shodně uvádí i Zábranský (42). Velký vliv na to podle mého názoru má, s čímž se shodují se Sochůrkem (34), její snadná dostupnost, cenová přijatelnost a zkrácená představa o její neškodlivosti. Její nejčastější užívání přiznali žáci ZŠp (46%), ve větší míře chlapci. Toto procento převyšuje výsledky studie ESPAD 2007 (5), která uvádí 35,4%, zároveň je o 15% nižší, než uvádí Vácha (38) (61%). U žáků ZŠ v Rapšachu je zkušenost pouze 28%. Respondenti z Rapšachu mají dále zkušenost s užíváním hašiše (2,5%), extáze (1,5%), LSD (1,5%), přírodních drog (5,5%) a léků (2%). Jejich užití ovšem není zdaleka tak časté jako užívání marihuany, u některých drog dokonce zcela jedinečné. Z tohoto výčtu se dříve týká pouze zkušenost s přírodními drogami (2%) a s léky (1%), což je pro ně velmi příznivé. Vyšší zkušenost chlapců s ilegálními drogami shodně uvádí i studie ESPAD 2007 (5). Nízké procento zkušeností s těmito látkami ve srovnání s uvedenými studii hodnotím jako příznivé. Jako vysoce pozitivní dále sledávám to, že žáci obou rapšašských škol doposud nemají žádnou zkušenost s pervitinem, kokainem, heroinem, braunem a rozpouštědly (grafy 31, 32).

S výzkumem Váchy (38) se shoduje i největší procentuální zastoupení nepravidelných uživatelů drog (38%), popřípadě těch, kteří drogu užíli pouze jednou (38%) (grafy 37,38). Co se týká věku prvního užití ilegální drogy, tak ten se u žáků z Rapšachu v průměru pohybuje od 12 po 14 let (grafy 33,34). Vácha (38) stejně jako já uvádí nejčasnější zkušenost s léky, následně s konopnými drogami a nakonec s ostatními drogami, ovšem věk prvního užití těchto ostatních drog uvádí až okolo 15 let. I v této oblasti platí, že prevence by měla přicházet s dostatečným předstihem (25), v tomto případě tedy již okolo 10 let (25).

Velmi zajímavé jsou i výsledky v oblasti důvodů k užití ilegálních drog. Přes 38% dotazovaných uvedlo, že ilegální drogu užílo ze zvědavosti. Vácha (38) uvádí o 6% více takových respondentů. Dalšími nejzmiňovanějšími důvody byla nuda či frajeřina. Tyto důvody mezi nejběžnější zařazuje i Janíčková (13). Také Macek (22) mluví o tom, že na zapojení se do rizikového chování mají výrazný vliv sociální struktury, které s tímto jistě souvisí. Ve výzkumu Váchy (38) se tyto důvody ale zařadily až za užití z vlastního rozhodnutí a užití v životní krizi. V mém výzkumu na tyto důvody připadlo jen přibližně 5% (grafy 35,36).

Předposledním zkoumaným jevem bylo opakované ubližování, šikana. Jistě souhlasím s Fieldovou (9), která tvrdí, že šikana se objevuje na všech školách bez rozdílu. Říčan (32) dodává, že nejvíce se objevuje na základních školách praktických. S tímto nemohu jinak než souhlasit, protože i v mém výzkumu vyšlo, že se se šikanou již setkalo více žáků ZŠp (73%) než žáků ZŠ (45%). Vyšší zkušenost se šikanou vypověděli chlapci (65%), což souhlasí s Miovským (25), který též uvádí vyšší zastoupení chlapců, i když pouze 59% (graf 39). Intenzivní šikana někdy může vyústit až v to, že oběť musí změnit školu, v nejhorším případě se až může pokusit o sebevraždu (14). Tyto extrémy ovšem naštěstí nebyly v mém výzkumu zaznamenány. Jako s většinou rizikového chování se i se šikanou chlapci setkávají v dřívějším věku (11 let) než dívky (11,5 let) a zároveň žáci ZŠp dříve (10,8 let) než žáci ZŠ (11,8 let) (graf 40).

Jako poslední bylo zkoumáno rizikové sexuální chování. Sex má dvě hlavní funkce, funkci rozmnožovací a funkci dosahování příjemných pocitů (40). Je ale jasné,

že v kategorii dospívajících sex většinou plní jen tu druhou ze zmiňovaných funkcí. Studie HBSC (4) nastiňuje, že s pohlavním stykem má zkušenost pouze 18% dívek a 17% 15letých chlapců. Výsledky mého výzkumu tato procenta mnohonásobně převyšují, především u dívek ze ZŠp. Ty totiž mají se sexem zkušenost v 83%. Nejnižší zkušenost naopak udávají chlapci ze ZŠ, a to konkrétně pouhých 16% (graf 41). V takto intimní oblasti se ale dá předpokládat určitá míra zkreslení odpovědí, v čemž jsem za jedno s Langmeierem a Krejčířovou (21).

Dívky s pohlavním stykem začínají v průměru dříve (12,6 let) než chlapci (13,5 let). Zároveň žáci ZŠp s tímto začínají dříve než žáci ZŠ (graf 42), avšak obě tyto hodnoty jsou paradoxně hluboko pod věkovou hranicí pro legální sex. I Rozehnalová (31) se zmiňuje o nízkém věku zahájení sexuálního života jako o vysoce rizikovém. Provádění prevence v oblasti sexuálního chování je tedy vhodné provádět přibližně již v 10 letech. Je důležité si uvědomit, že tato oblast je pro dospívající jedince velice intimní, proto bych doporučovala, aby byla prováděna citlivěji než v jiných výše zmiňovaných oblastech.

Mimo jiné byly dotazovány i okolnosti pohlavního styku. Jako výrazně rizikový shledávám sex s rodinným příslušníkem a sex za použití násilí. Nikdo takový se naštěstí v mém výzkumu nepotvrdil. Neméně rizikový je dále sex s neznámým partnerem, nechráněný sex a sex nedobrovolný. Tyto shodně považuje za rizikové i Vigué (40), především z důvodu zvýšeného rizika nechtěného otěhotnění či nákazy některou ze sexuálně přenosných chorob. Sex s neznámým partnerem uvedlo 12% žáků ZŠ a 25% žáků ZŠp, ve stejném poměru chlapci a dívky. Sex bez kondomu provozuje až 30% respondentů, ve větší míře dívky. Nedobrovolný sex se v mém výzkumu týkal pouze dívek (13%) a to v téměř stejném zastoupení na obou školách. Celkově tedy hodnotím situaci dívek za výrazně rizikovější ve srovnání s chlapci, stejně tak situaci na ZŠp rizikovější než na ZŠ (grafy 43,44).

V rámci výzkumu byla předem stanovena hypotéza H1: Vybrané rizikové chování se ve větší míře vyskytuje u žáků Základní školy praktické v Rapšachu než u žáků Základní školy v Rapšachu, která byla ověřována na základě výsledků uvedených

v grafech č. 3, 7, 12, 19, 20, 26, 28, 31, 39, 41 a 43. Ty ukázaly, že do rizikového chování se více zapojují žáci Základní školy praktické v Rapšachu oproti žákům Základní školy v Rapšachu. Z výše uvedených výsledků tedy vyplývá, že se H1 potvrdila.

Pro účely tohoto výzkumu byla dále stanovena hypotéza H2: Zapojení do vybraného rizikového chování je častější u chlapců než u dívek v rámci vybraného vzorku. Tato hypotéza byla ověřována na základě výsledků uvedených v grafech č. 3, 7, 27, 29, 32 a 39, kde je opravdu vyšší zapojení do rizikového chování u chlapců. Oproti tomu v grafech 12, 19, 21, 41 a 44 je vyšší zapojení do rizikového chování u dívek.

Co se týče zkušeností dotazovaných respondentů s kouřením tabákových výrobků, dívky zde chlapce výrazně převyšovaly. I odpovědi v oblasti rizikového chování spojeného s používáním mobilního telefonu vypovídaly o daleko větší subjektivní nepohodě dívek při nemožnosti komunikace pomocí mobilního telefonu oproti dotazovaným chlapcům. S tím souvisí i vyšší neochota svůj mobilní telefon vypínat. Poslední oblastí, do které se dle výzkumu dívky zapojovaly více než chlapci, bylo sexuální chování. Se sexem mají výrazně vyšší zkušenost a provozují ho rizikovějším způsobem, např. nechráněný sex, nedobrovolný sex, sex s neznámým partnerem apod. Na základě výše uvedených výsledků se tedy H2 nepotvrdila.

Jako poslední byla stanovena hypotéza H3: Žáci Základní školy praktické v Rapšachu se do rizikového chování zapojují dříve než žáci Základní školy v Rapšachu. Ta byla ověřována na základě výsledků uvedených v grafech č. 4, 13, 14, 18, 30, 33, 40 a 42, ze kterých jasně vyplývá, že žáci ZŠp se do vybraných forem rizikového chování opravdu zapojují dříve než žáci ZŠ. Z výše uvedených výsledků tedy vyplývá, že se H3 potvrdila.

6 ZÁVĚR

Tato práce se zabývá výskytem vybraného rizikového chování u žáků Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu. Rizikové chování je chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních a výchovných rizik. Tato rizika ovšem nehrozí pouze jedinci samotnému, nýbrž celé společnosti. Toto je v dnešní době spojováno s pojmem „nová nemoc mládeže“, která je charakteristická rychlým nárůstem dospívajících, kteří se chovají rizikově, a zároveň posunem do nižšího věku. Příčin rozvoje takového chování může být mnoho. Základním faktorem je ovšem neustálé napětí, které jedinec v souvislosti s dospíváním intenzivně prožívá a nedokáže se s ním zatím zcela vypořádat.

Data pro výzkumnou část bakalářské práce byla sbírána na Základní škole a Základní školy praktické v Rapšachu. Konkrétně byl použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika anonymního dotazníku. Respondenti dotazník vyplňovali ve škole za přítomnosti administrátora a zároveň s vyloučením pedagogů a jiných blízkých autorit.

Cílem této práce bylo zmapování vybraných forem rizikového chování žáků druhého stupně Základní školy a Základní školy praktické v Rapšachu a získaná data následně komparovat. Domnívám se, že vytyčené cíle byly úspěšně splněny.

Práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Část teoretická blíže popisuje vybrané formy rizikového chování, zhodnocení jejich výskytu a dále charakteristiku období života, ve kterém se právě respondenti nacházejí. V praktické části jsou obsaženy výsledky vlastního šetření a předem stanovené hypotézy.

Hypotézy byly stanoveny na základě předchozích podobných výzkumů.

H1: Vybrané rizikové chování se ve větší míře vyskytuje u žáků Základní školy praktické v Rapšachu než u žáků Základní školy v Rapšachu.

H2: Zapojení do vybraného rizikového chování je častější u chlapců než u dívek v rámci vybraného vzorku.

H3: Žáci Základní školy praktické v Rapšachu se do rizikového chování zapojují dříve než žáci Základní školy v Rapšachu.

Na základě výzkumu byly potvrzeny hypotézy H1 a H3, hypotéza H2 byla vyvrácena.

Porovnáme-li zjištěné výsledky dle typu studované školy, zjistíme, že do všech vybraných forem rizikového chování se více zapojují žáci Základní školy praktické než žáci Základní školy v Rapšachu. Když se zaměříme na věk, kdy se žáci do tohoto chování zapojují, vidíme, že žáci Základní školy praktické se zapojují dříve než žáci Základní školy v Rapšachu, což je samozřejmě hodnoceno rizikověji. Toto má jistě úzkou souvislost se sociokulturním znevýhodněním rodin, z nichž žáci ZŠp často pocházejí. S tím souvisí nejen nízký sociální status rodiny, ale i špatná ekonomická situace rodiny, nízké vzdělání a kvalifikace rodičů či nižší příjmy. Stav na ZŠp hodnotím jako vysoce nepříznivý, proto bych se zaměřila na efektivnější prevenci všech druhů rizikového chování, především užívání návykových látek, které hodnotím jako nejrizikovější. Působení by se ovšem nemělo týkat pouze školního, ale i širšího sociálního prostředí, především rodiny, která může chování jedince ovlivnit.

Pokud porovnáám vybrané typy rizikového chování podle pohlaví, situace zde není již tak jednoznačná. V oblasti alkoholu, počítačů a internetu, hry výherních automatů, drog a šikany sice převyšují chlapci, ovšem co se týká kouření, mobilních telefonů a sexu, tak zde se více zapojují dívky. U dívek bylo alarmující především zjištění v oblasti sexuálního chování.

Výsledky výzkumu této bakalářské práce primárně poskytnu řediteli Základní školy a ředitelce Základní školy praktické v Rapšachu. Mohou je využít jako podnět k realizaci efektivnější primární prevence, která se bez znalosti rozsahu jednotlivých forem rizikového chování a věku, kdy se do něj jejich žáci zapojují, jednoduše neobejde. Práce může být dále využita ve výuce či pro nějaký další realizovaný výzkum.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) BAŠIĆ, Josipa, MIHIĆ, Josipa, NOVAK, Miranda. Risk analysis in the period of growing-up of children and youth : starting point for effective prevention. *Journal of public health* [online]. 2010, p. 1-9. [cit.2011-18-2]. Dostupné z: <[http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file a. /0005/53852/E91416.pdf](http://www.scopus.com/record/display.url?eid=2-s2.0-77958569340&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=risky+behaviour&nlo=&nlr=&nls=&sid=y9ATFE_GskiLJy6Onxw5oxq:60&sot=b&sdt=b&sl=145&s=TITLE-ABS-KEY(risky+behaviour)+AND+SUBJAREA(MULT+OR+MEDI+OR+NURS+OR+VETE+OR+DENT+OR+HEAL+OR+MULT+OR+ARTS+OR+BUSI+OR+DECI+OR+ECON+OR+PSYC+OR+SOCI)&relpos=36&relpos=16&searchTerm=TITLE-ABS-KEY(risky%20behaviour)%20AND%20SUBJAREA(MULT%20OR%20MEDI%20OR%20NURS%20OR%20VETE%20OR%20DENT%20OR%20HEAL%20OR%20MULT%20OR%20ARTS%20OR%20BUSI%20OR%20DECI%20OR%20ECON%20OR%20PSYC%20OR%20SOCI)#>. >2) BRTNOVÁ ČEPIČOVÁ, Ivana. <i>Edukace v kontextu sociální exkluze</i>. 1. vyd. Ústí nad Labem : Univerzita J.E.Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. 177 s. ISBN 978-80-7414-083.3) BUKOVSKÁ, Lucie, a kol. <i>Děti a jejich problémy III</i>. Praha : Sdružení Linka bezpečí, 2010. 142 s. ISBN 978-80-254-6840-1.4) CANDACE, Currie, a kol. <i>Inequalities in young people's health : HBSC international report from the 2005/2006 survey</i> [online]. WHO : Scotland, 2008 [cit.2011-18-2]. Dostupné z: < .
- 5) CSÉMY, Ladislav, CHOMYNOVÁ, Pavla, SADÍLEK, Petr. *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) : výsledky průzkumu v České*

republice v roce 2007. 1. vyd. Praha : Úřad vlády ČR, 2009. 171 s. ISBN 978-80-87041-94-9.

- 6) DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- 7) EMCDDA. *Differences in patterns of drug use between women and men* [online]. EMCDDA : Lisbon, 2005 [cit.2011-18-2]. Dostupné z: <<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index34278EN.html>>.
- 8) ELLIOTT, Julian, PLACE, Maurice. *Dítě v nesnázích : prevence, příčiny, terapie*. 1. vyd. Praha : Grada, 2002. 208 s. ISBN 80-247-0182-0.
- 9) FIELDOVÁ, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně : praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1. vyd. Praha : Ikar, 2009. 312 s. ISBN 978-80-249-1176-2.
- 10) FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- 11) FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha : Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.
- 12) HAMANOVÁ, Jana. Rizikové chování v dospívání, především v reprodukční oblasti. In *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence : 4. odborný seminář 6.-8. října 2003, SZÚ Praha*. Praha : Free Teens Press, 2003. s 19-42. ISBN 80-902898-3-5.
- 13) JANÍKOVÁ, Barbara, DANĚČKOVÁ, Tereza. *Učební texty ke kurzu : prevence a adiktologie pro odborníky pracující v ústavní výchově a preventivně výchovné péči*. 1. vydání. Praha : Centrum adiktologie PK 1. lékařské fakulty a VFN, 2007. 89 s. ISBN 978-80-239-9961-7.

- 14) KADLECOVÁ, Eva. *Šikana očima dětí*. 1. vyd. České Budějovice : ZSF, 2010. 186 s. ISBN 978-80-7394-199-4.
- 15) KALINA, Kamil, a kol. *Drogy a drogové závislosti I. : mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, 2003. 314 s. ISBN 80-86734-05-6.
- 16) KALINA, Kamil, a kol. *Drogy a drogové závislosti II. : mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, 2003. 338 s. ISBN 80-86734-05-6.
- 17) KALINA, Kamil. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
- 18) KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 256 s. ISBN 80-7178-513-X.
- 19) Kolektiv autorů sdružení SANANIM. *Drogy : otázky a odpovědi*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2.
- 20) KRAJSKÝ ÚŘAD JIHOČESKÉHO KRAJE. *Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže Jihočeského kraje na období 2010-2011* [online]. Krajský úřad Jihočeského kraje : České Budějovice, 2009. 17 s. [cit.2011-11-3]. Dostupné z: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1363&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1363&par[lang]=CS)>.
- 21) LANGMAIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha : Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

- 22) MACEK, Petr. *Adolescence*. 2.vyd. Praha : Portál, 2003. 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
- 23) MARTÍNKOVÁ, Jiřina, a kol. *Farmakologie pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 380 s. ISBN 978-80-247-1356-4.
- 24) MIOVSKÝ, Michal, a kol. *Konopí a konopné drogy : adiktologické kompendium*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 544 s. ISBN 978-80-247-0865-2.
- 25) MIOVSKÝ, Michal, a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vyd. Praha : Togga, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.
- 26) MŠMT. *Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 - 2012* [online]. Praha : MŠMT, 2009. 23 s. [cit.2011-11-3]. Dostupné z: <[http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1363&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1363&par[lang]=CS)>.
- 27) NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. 3. vyd. Praha : Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-267-6.
- 28) POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana, TOMKO, Anton. *Patologické závislosti*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002. 194 s. ISBN 80-86568-02-04.
- 29) PROKEŠ, Jaroslav. *Základy toxikologie : Obecná toxikologie a ekotoxikologie*. 1. vyd. Praha : Galén, 2005. 248 s. ISBN 80-7262-301-X.
- 30) REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1.vyd. Praha : Grada, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

- 31) ROZEHNALOVÁ, Marcela. *Co se skrývá za sexem dospívajících : aneb prevence rizikového sexuálního chování mládeže a jeho následků*. Praha : Cevap, 2005. 146 s. ISBN 80-902898-8-6.
- 32) ŘÍČAN, Pavel, JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. 1. vyd. Praha : Garda, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.
- 33) SLOWÍK, Jiří. *Speciální pedagogika*. 1.vyd. Praha : Grada, 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
- 34) SOCHŮREK, Jan. *Úvod do sociální patologie*. 1.vyd. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2009. 186 s. ISBN 978-80-7372-448-1.
- 35) Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. *MKN - 10 : mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. 2.vyd. Praha : Bomton, 2009. 862 s. ISBN 978-80-904259-0-3.
- 36) UZEL, R. *Sexuální výchova*. 1. vydání. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, a. 2006. 28s. ISBN 80-86991-69-5
- 37) VÁCHA, Pavel, KUBELOVÁ, Veronika, SUCHELOVÁ, Markéta. Rizikové chování u žáků devátých tříd v návaznosti na virtuální prostředí. In *Evaluace a diagnostika pro základní školy* Praha : Raabe, 2010. 30 s. 6, 19. 34 s. ISSN 1801-8424.
- 38) VÁCHA, Pavel, SUCHELOVÁ, Zkušenosti žáků s návykovými látkami a problémy primární prevence na základních školách ve vybraných regionech ČR. In *Evaluace a diagnostika pro základní školy*. Praha : Raabe, 2010. 6, 19. 34 s. ISSN 1801-8424.

- 39) VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho metody*. 2. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2006. 92 s. ISBN 80-7194-847-0.
- 40) VIGUÉ, Jordi. *Zdravý sexuální život*. 1. vyd. Dobřejovice : Rebo, 2006. 292 s. ISBN 80-7234-537-0.
- 41) WIPFLI, Heather L., SAMET, Jonathan M.. Second-hand smoke's worldwide disease toll. *The Lancet* [online]. 2011, 101-102. [cit.2011-8-3]. Dostupné z: <[http://www.scopus.com/record/display.url?eid=2-s2.0-79151484000&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=passive&st2=smoking&nlo=&nlr=&nls=&sid=jJRT4TW2iHj1SFTpTCtnzsT:1370&sot=q&sdt=b&sl=35&s=TITLE-ABS-KEY-AUTH\(passive+smoking\)&relpos=42&relpos=2&searchTerm=TITLE-ABS-KEY-AUTH\(passive%20smoking\)#>](http://www.scopus.com/record/display.url?eid=2-s2.0-79151484000&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&st1=passive&st2=smoking&nlo=&nlr=&nls=&sid=jJRT4TW2iHj1SFTpTCtnzsT:1370&sot=q&sdt=b&sl=35&s=TITLE-ABS-KEY-AUTH(passive+smoking)&relpos=42&relpos=2&searchTerm=TITLE-ABS-KEY-AUTH(passive%20smoking)#>)>.
- 42) ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, lékařská fakulta, 2003. 86 s. ISBN 80-244-0707-4.
- 43) *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Dospívání

Drogová závislost

Rizikové chování

Základní škola

Základní škola praktická

9 PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

Dotazník

Milí žáci,

jmenuji se Jana Kepková a studuji na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tento dotazník je součástí výzkumu k mé bakalářské práci a bude použit pouze pro její potřeby. Dotazník je anonymní, nepodepisujte se. Vyplněný dotazník uvidím jen já, nikdo z vašich učitelů ani rodičů k němu nebude mít přístup. Prosím tedy o pravdivé odpovědi a vyplnění všech otázek.

Děkuji za spolupráci a přeji hezký zbytek dne

1) Pohlaví: muž

žena

2) Věk: let

3) Ochutnal/a jsi již někdy alkohol?

ano, vletech

ne (pokud ne, pokračuj otázkou č.8)

4) Kdo ti jej podal?

rodič

příbuzný

kamarád

sám

jinak(vepiš).....

5) Byl/a jsi už někdy opilý/á?

- ano
- ne

6) Jak často alkohol piješ?

- vůbec
- příležitostně
- v malém množství (sklenička po jídle)
- denně bez návaznosti na jídlo
- občas se opiji
- jinak (*vepiš*).....

7) Jaký alkohol Ti chutná?

- žádný
- pivo
- víno
- likéry (sladký alkohol)
- destiláty (tvrdý alkohol)
- jiný (*vepiš*).....

8) Kouříš tabákové výrobky?

- nikdy jsem to nezkusil (*pokud ne, pokračuj otázkou č. 11*)
- příležitostně
- denně do 5 cigaret
- více jak 5 cigaret denně
- kouřil jsem a již nekouřím
- zkusila jsem, ale nekouřím

9) V kolika letech jsi poprvé kouřil/a tabákové výrobky? (*vepiš věk*)

V letech

10) V kolika letech jsi začal/a pravidelně užívat tabákové výrobky? *(vepiš věk)*

Vletech

11) Vlastníš mobilní telefon?

- ano, od let
- ne *(pokud ne, pokračuj otázkou č. 14)*

12) Označ své pocity, když nemáš možnost komunikace prostřednictvím mobilního telefonu s ostatními lidmi. *(zakroužkuj na uvedené škále)*

naprosto mi to nevdí 1 – 2 – 3 – 4 – 5 mám velmi nepříjemný pocit

13) Vypínáš mobilní telefon?

- nikdy
- ano, ale jen když musím
- vypínám, nevdí mi to

14) Máš přístup k počítači?

- ano, doma, bez omezení
- ano, doma, s omezením
- ano, ale nemám jej doma
- měl jsem jej, ale již nemám
- mám přístup pouze ve škole
- nemám žádný přístup *(pokud ne, pokračuj otázkou č. 16)*

15) K čemu používáš počítač? *(vepiš kolik hodin týdně)*

- sestavování vlastních programů..... hodin týdně
- získávání informací..... hodin týdně
- hraní her instalovaných v počítači..... hodin týdně

- hraní her online..... hodin týdně
- chatování..... hodin týdně
- navštěvování erotických stránek..... hodin týdně
- zpracovávání materiálů do školy..... hodin týdně
- jiné (*vepiš*)..... .. hodin týdně

16) Máš vlastní zkušenost s hrou na výherních automatech?

- ne, nikdy jsem to nezkusil (*pokud ne, pokračuj otázkou č. 18*)
- ano, ale jen jsem to zkusil
- hrál jsem opakovaně, ale již nehraju
- hraji příležitostně
- občas si sám zajdu zahrát
- chci hrát, ale nemám na to peníze
- kdykoliv mám čas, jdu si zahrát

17) V kolika letech jsi poprvé hrál/a na výherních automatech? (*vepiš*)

V letech

18) Zkusil/a jsi někdy nějakou zakázanou drogu? (*vepiš v kolika letech poprvé*)

- ne (*pokud ne, pokračuj otázkou č. 21*)
- ano, marihuana let
- ano, hašiš let
- ano, extáze..... let
- ano, LSD let
- ano, přírodní drogy let
- ano, pervitin let
- ano, heroin let
- ano, braun let
- ano, kokain let
- ano, léky let

- ano, rozpouštědla let
- ano, jiné (*vepiš*)..... let

19) Pokud jsi užil nějakou zakázanou drogu, proč k tomu došlo?

- ze zvědavosti
- na radu kamaráda
- z vlastního rozhodnutí
- v životní krizi nebo v nesnázích
- z nudy
- z frajeřiny
- z jiného důvodu (*vepiš*).....

20) Užil jsi nějakou drogu opakovaně?

- ne
- ano, ale ne pravidelně
- denně
- několikrát týdně
- několikrát měsíčně
- užíval/a jsem, ale již neužívám

21) Máš zkušenosti s opakováním ubližováním?

- ano (*vepiš věk první zkušenosti*) let
- ne

22) Máš osobní zkušenost s pohlavním životem?

- ano (*vepiš kdy poprvé*) v letech
- ne (*pokud ne, pokračuj na konec*)

23) Pokud jsi již měl/a pohlavní styk, o jaký styk se jednalo?

- dobrovolný
- nedobrovolný
- chráněný
- nechráněný
- pod vlivem alkoholu/léků/drog
- na nebo po diskotéce
- se známým partnerem
- s neznámým partnerem
- s rodinným příslušníkem
- pod vlivem fyzického násilí

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku

*Ještě než dotazník odevzdáš, prolistuj ho, prosím, ještě jednou
a překontroluj, zda jsi nepřehlédl/a některou z otázek.*